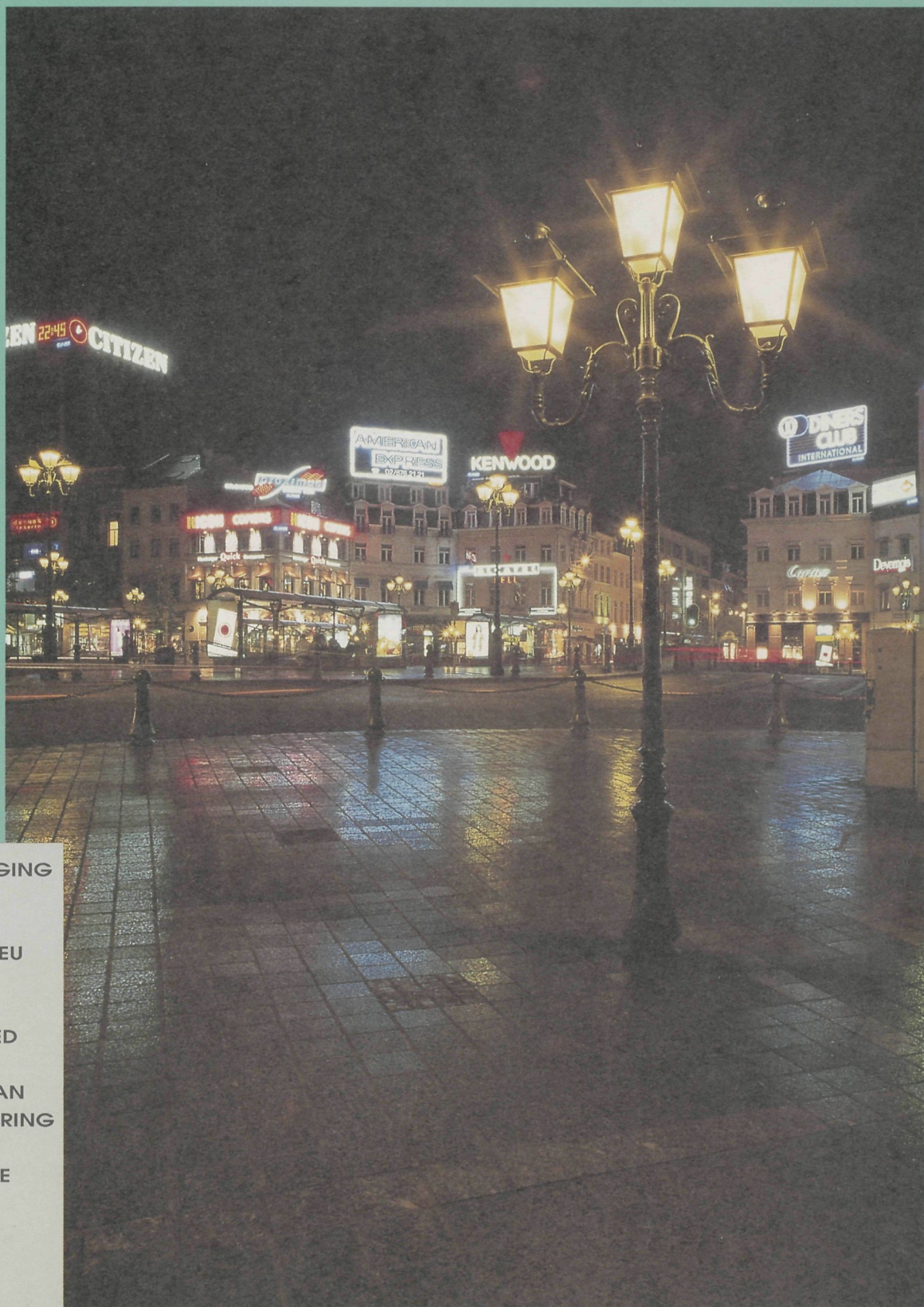

MILIEURAMA

AANDBLAD VAN DE BOND BETER LEEFMILIEU

Afgiftekantoor
Brussel X

MILIEURAMA WORDT GEDRUKT MET INKT OP VEGETALE BASIS

LICHTVERONTREINIGING

VLAAMSE ARTSEN
VOOR HET LEEFMILIEU

OLIERAMP IN
NOORDPOOLGEBIED

MEMORANDUM AAN
DE VLAAMSE REGERING

MILIEUVRIENDELIJKE
VERLICHTING

ONTWERPDEKREET
NATUURBEHOUD

In deze milieurama:

Doe het licht uit
en lees iets over **lichtvervuiling**:
3-5

Het Dendert
met de walvisvangst
in Limburg.
Ledenblad op blz.
6

Artsen in het milieu van het milieu.
Een **VLAM** voor het milieu op blz.
7-9

Limburgse frieten geserveerd
door migranten in nieuwe tunnel
tussen Frankrijk en Italië:
Flitsen!
10

Gladde jongens, die Russen.
En dan vooral letterlijk:
olieramp in de toendra.
11-13

Blauwe Vlaggen toegestaan.
Pesticiden afgewezen.
Frontlijn:
14-15

BBL in Vlaamse Regering.
Met een **Memorandum.**
16

Natuurbehoud behoudens
MINA op blz.
17

Verlichting in alle staten
in alle straten.
Ekotips:
22-23

Boek en Milieu
24-25

Lezersbrieven & Puzzelen
26

Kalender & Kolofon
27

Kommentaar

Het ideeëngoed van Hans Achterhuis, ooit voorvechter van kleinschaligheid, van konsumenten-voorlichting en milieumilitant, neemt in zijn laatste publikatie "natuur tussen mythe en techniek" een grote wending. Het gemoralizeer rond de milieugebruiksruimte met waanzinnig exakte getallen zoals maximum 60 gram vlees per dag, zoveel CO₂-uitstoot per jaar waardoor je als je met de auto rijdt het vliegen mag vergeten, enzomeer, heeft enkel een symbolische waarde. De boodschap achter het begrip milieugebruiksruimte, nl. dat er grenzen zijn aan ieder gebruik, is het enige zinnige.

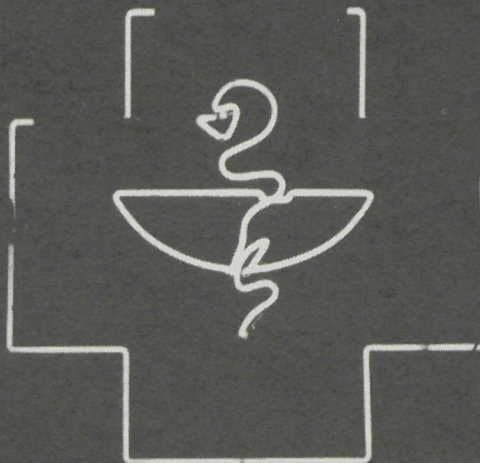
De effecten van dit gemoralizeer (door en voor hogepriesters en priesteressen die getuigenis willen afleggen) op de milieukwaliteit is gering. Spaarlampen blijven langer branden, gezellige serres naar het zuiden gericht worden in de winter verwarmd, duurzaamheid van zogenaamde ekologische houtbeschermingsprodukten wordt niet afgewogen, het bad loopt vol met een spaardouchekop...

In de rand vermeldt Achterhuis dat het moralizeren van de ekonomie voorgaat op het moralizeren van de konsument: een persoonlijke taksatie van scheidbaar maar niet gescheiden huisvuil spoort aan tot actie, een werkelijke doorrekening van vliegtuigkosten (kerozeentaks) kan de kick van op enkele uren tijd van de regen in de zon de zitten wellicht verminderen.

Effektiever wat de effecten naar het milieu betreft, zijn een aantal technische ingrepen: een auto die niet start voor de veiligheidsgordel vastzit, een snelheids- en vermogensbegrenzer in de wagen,... kortom: de techniek zal de problemen wel oplossen.

De waarheid zal (weer) ergens in het midden liggen: om het ekonomisch beleid te sturen naar een aantal milieuregulerende maatregelen, heb je koppige en hardnekkige moralisten nodig. Om industrieel ontwerpers te doen nadenken over de milieueffecten van hun produkten, is er een maatschappelijke alarm nodig. Dat is de zin van het getuigenissenbeleid, maar wellicht ook niet veel meer dan dat.

Lieve Grauls

Vlaanderen
lijkt in het week-
end Hollywood wel.
De Werkgroep Lichtver-
ontreiniging eist een kordate
aanpak van de knipperende
neonreklames en storende licht-
bundels bij diskoteken. (foto Gert Jochems)

Lichtvervuiling moet
dringend worden
aangepakt

“LICHT UIT. SPOT AAN!”

*België is nooit meer donker. Wie met het vliegtuig,
de wagen of de trein van vakantie terugkeert,
merkt meteen het verschil. Daar waar je in Frankrijk,
Spanje of eender welk ander land nog eens makkelijk een
katje in het donker kan knippen, ligt dat bij ons een flink
stuk moeilijker. Niet alleen autosnelwegen, parkings en
pleinen maar ook sportterreinen, diskoteken en
historische gebouwen baden in het licht.
Op een satellietfoto ziet ons landje eruit als één witte
wazige vlek. Zelfs Dirk Frimout vond het tijdens zijn
ruimtetrip wat van het goede teveel.
Het protest tegen dat onverantwoord gebruik van licht,
begint steeds luider te klinken.*

Wat is er zaliger dan je 's avonds te laten wegglijden in de onmetelijke magie van een sterrenhemel. Je hoeft heus geen beroepsastronoom te zijn om te kunnen genieten van de overweldigende pracht van sterrenbeelden als Orion, de Grote Beer of vurige planeten als Mars of Jupiter. Door de steeds toenemende lichtvervuiling wordt het echter alsmaar moeilijker om de sterrenhemel in al zijn pracht en praal te aanschouwen. "In normale omstandigheden moet je hier in België met het blote oog zowat 3.000 tot 3.500 sterren kunnen waarnemen", vertelt Friedel Pas die actief is binnen de Werkgroep Lichtverontreiniging van de Vlaamse Vereniging voor Sterrenkunde. "Vandaag moet je al geluk hebben om 600 sterren aan de hemel te zien. In de omgeving van steden als Mechelen of Antwerpen tellen we er zelfs minder dan 100. Als

Het verspillen van elektriciteit door een onoordeelkundige openbare verlichting draagt in niet geringe mate bij tot de uitstoot van kooldioxide in onze atmosfeer. (foto Frans Geys)

die evolutie zich in dezelfde mate verderzet, dan kunnen we met onze kinderen of kleinkinderen naar een planetarium of een museum om hen op foto te tonen hoe een ster eruit ziet".

VLAANDEREN JALOERS OP HOLLYWOOD?

Wat is nu precies het probleem? "Eigenlijk gaat de helft van het licht dat we produceren gewoon de verkeerde kant op", stelt Mon Miroen van de Volkssterrenwacht Urania in Hove. "Zo'n onverantwoorde kunstmatige verlichting, noem het gerust lichtvervuiling, gaat gewoon te ver". Er is inderdaad iets aan de hand. Neem nu de laserstralen rond diskoteken en bioskopen die de feestvierders van dienst de weg naar bestemming moeten tonen. De voorbijgangers schoten ze letterlijk als paddestoelen uit de grond. Vlaanderen lijkt op een zaterdagavond Hollywood wel. Of wat te denken van de heel gekonsentreerde lichtvervuiling in de regio Duffel of Sint-Katelijne-Waver waar de serres voor groenten en fruit dag en nacht worden verlicht om de groei van pakweg sla en erwten te bevorderen. "Je hebt ook heel wat onnodige verlichting bij kerken, stadhuisen, musea en historische gebouwen", vertelt BBL-beleidsmedewerker Rik De Baere. "En dan vergeten we nog de vloed aan neonreklames in allerhande winkelstraten en -panden. Bovendien is het ook zo dat de privé-verlichting de voorbijgangers alsmaar toeneemt. Het is op vandaag helemaal geen uitzondering meer wanneer riante villa's en tuinen na zonsondergang enkele felle spots op zich krijgen". Neem daarbij nog de onfunktionele verlichting van straten, autosnelwegen, parkings, pleinen en sportvelden en je merkt dat het voor de melkweg-freaks vandaag de dag, harde tijden zijn.

BIORITME IN DE WAR

Maar lichtverontreiniging is niet alleen een doorn in het oog van de amateur-astronoom. Steeds meer wordt duidelijk dat lichtpollutie de normale dag/nacht-cyclus doorbreekt en op die manier een belangrijk en allesomvattend milieuprobleem is dat niet zonder gevolgen blijft voor mensen, planten en dieren. Om te beginnen zorgen al die nietsdoende lichtjes voor een ongebreidelde verspilling van energie én werken ze op die manier ook het broeikas effect in de hand. Geef toe, het heeft geen enkele zin om onze autosnelwegen te verlichten zoals dat nu gebeurt. Die verspilling van licht kost bovendien handenvol geld. Er wordt geschat dat de inefficiënte openbare verlichting in ons land de schatkist jaarlijks 1 tot 2 miljard lichter maakt. "Maar ook planten en dieren hebben rechtstreeks te lijden onder die lichtverontreiniging", verduidelijkt BBL-beleidsmedewerker Rik De Baere. "Door al die verlichting kan hun bioritme grondig in de war worden gestuurd. Bovendien worden vogels aangetrokken door geïsoleerde en hooggeplaatste lichtbronnen zoals vuurtorens of zendmasten, waardoor ze het gevaar lopen er tegenaan te vliegen. Hetzelfde kan gelden voor insecten zoals muggen of nachtvlinders". Ook ransuilen, egels en wezels hebben het niet zo begrepen op al dat licht en zoeken steeds meer donkere gebieden op. Die zijn dan weer steeds moeilijker te vinden...

SCHRIK VOOR SERRES EN AUTOWEGEN

Vooral de verlichting van lijnvormige infrastructuur zoals serres of wegen, blijkt vogels en andere dieren schrik in te boezemen. "Die lichtgloed is voor hen een soort barrière of

korridor die ze niet meer durven te nemen. Op die manier raakt hun territorium natuurlijk steeds meer versnipperd en zijn ze genoodzaakt om in hun 'natuurlijk hokje' te blijven zitten dat steeds kleiner wordt", vertelt Rik De Baere. "Kortom, het is duidelijk dat al die overbodige verlichting de rust van de dierenwereld verstoort". Ook het oriëntatievermogen van sommige trekdieren is in een aantal gevallen aangetast. In normale omstandigheden trekken zeeschildpadden bijvoorbeeld na het leggen van hun eieren opnieuw de zee in. Steeds meer echter zijn gevallen bekend van schildpadden die door het overmatig verlichten van stranden helemaal het noorden kwijt zijn, de bewoonde wereld intrekken en daar een makkelijke prooi zijn van het autoverkeer. Recente wetenschappelijke onderzoeken wijzen overigens op de remmende invloed van kunstlicht op de paring van een aantal soorten nachtvlinders.

PLANTEN RAKEN IN DE KNOOP

Ook de plantenwereld wordt beïnvloed door een teveel aan licht allerhande. Friedel Pas: "Wanneer het licht is, zetten planten en bomen CO₂ terug om in zuurstof. Op die manier fungeren ze zowat als de longen van de aarde. Door de steeds toenemende lichtpollutie wordt dit proces echter volledig in de war gestuurd". En daar blijft het niet bij. Licht beïnvloedt ook het groei-mechanisme van planten en bomen. Vandaar dat bloemenkwekers het licht in hun serre dag en nacht laten branden om de gewassen extra snel te doen groeien. "Het bioritme van planten en bomen kan grondig in de war geraken wanneer er teveel licht is", vult Rik De Baere aan. "Zo valt het op dat bomen die in de omgeving van straatlantaarns staan, veel later hun bladeren verliezen dan hun soortgenoten in een iets meer donkere omgeving". Dat een teveel aan licht de groei van gewassen negatief kan beïnvloeden, blijkt alvast ook uit volgend voorbeeld. Gedurende enkele maanden in het jaar worden de lichten langs de expresweg tussen Leper en Poperinge gedoofd omdat blijkt dat de hop be-

MEE-MANIFESTEREN

Begin mei organiseerde de Werkgroep Lichtverontreiniging in Kortrijk een eerste succesvolle manifestatie. De actie bleef niet zonder resultaat. Het stadsbestuur van Leper contacteerde de Vlaamse Vereniging voor Sterrenkunde met de vraag voor medewerking bij het opstellen van een politiereglement inzake lichtpollutie. En Electrabel West-Vlaanderen contacteerde de initiatiefnemers om samen de lichtvervuiling

schadigd wordt door het teveel aan licht.

NACHT-TENNIS POPULAIR IN KNOKE

En de gevolgen voor de mens dan? "Die zijn er heel zeker", drukt Mon Miroen van de Volkssterrenwacht in Hove ons op het hart. "Er zijn tal van voorbeelden waarbij een toenemende verlichting aanleiding is voor slaapstoornissen en zelfs depressies. Bovendien blijkt uit wetenschappelijke studies dat lichtpollutie een van de elementen is die borstkanker kan veroorzaken". Een heldere kunstmatige verlichting verhindert 's nachts de afscheiding van melatonine door de hersenen. Melatonine zou een regulerende werking van het oestrogeenhormoon veroorzaken en zo de vorming van tumors voorkomen. Roland Boussemaere uit Knokke-Heist kan alvast meepraten over het stressprobleem van lichtpollutie: "Sinds kort worden de tennisvelden hier in de buurt verlicht door enorme verlichtingsmasten om op die manier ook na zonsondergang nog een balletje te kunnen slaan. Sindsdien is het leven in de buurt hier onmenselijk geworden. We kunnen het alvast vergeten om 's avonds in onze tuin eens rustig te genieten van een zachte zomerse zonsondergang. Sterrenkijken is helemaal uitgesloten...". De buurtbewoners dienden klacht in bij de Rechtbank van Eerste Aanleg in Brugge.

SPORTVELD ALS LANDINGSBAAN?

Vooral de faktor veiligheid is voor de overheid een argument om het probleem van de lichtvervuiling zo goed als onaangeroerd te laten. Meer licht zou synoniem staan voor meer veiligheid. "Dat lijkt ons twijfelachtig. Uit een recente studie blijkt dat bijvoorbeeld het aantal verkeersongevallen niet vermindert naarmate de auto-weg meer verlicht is. Integendeel, steeds meer blijkt dat precies duisternis de bestuurder trager en voorzichtiger doet rijden", argumenteert Friedel Pas. "Bovendien worden de meeste diefstallen gepleegd overdag of 's nachts in gebouwen die goed verlicht zijn. Ook om criminaliteit of vandalisme te voor-

TEGEN LICHTVERVUILING

aan te pakken.

Daar blijft het echter niet bij. Op zaterdag 30 september wordt opnieuw actie gevoerd, dit keer in Mechelen, om de eisen extra-kracht bij te zetten. Er wordt afspraak gemaakt om 14u aan het station in Mechelen voor een stille optocht doorheen het stadscentrum. Inlichtingen: Friedel Pas, Kasteelstraat 90, 1840 Londerzeel, Tel. 052/30.03.77.

komen, is een uitgebreide verlichting dus geen goede zaak". Lichtpollutie kan echter wel zorgen voor ernstige moeilijkheden in het signalisatiesysteem van het luchtverkeer en op die manier de veiligheid van heel wat mensen precies in gevaar brengen. Zo werden de verlichte sportvelden van Steenokkerzeel door piloten die hun vliegtuig in Zaventem aan de grond moesten zetten, als hinderlijk ervaren. Ook lichtbundels van laserstralen bij diskoteken kunnen het luchtverkeer danig in de war sturen. Sinds kort is op dat vlak echter een reglementering van kracht waarbij eerst een toelating moet worden gevraagd bij het Bestuur der Luchtvaart vooraleer je een dergelijk lichtkanon in je tuin de hemel kan doen volstralen.

AANPAK WORDT NOODZAKELIJK

Voor BBL-beleidsmedewerker Rik De Baere is het duidelijk dat een aanpak van het probleem van de lichtverontreiniging niet zo moeilijk te realiseren is: "Bovendien sla je twee vliegen in één klap. Je pakt niet alleen de overmatige verlichting aan, op die manier spaar je ook heel wat energie én geld". De Baere pleit ook om, naar analogie van de stiltegebieden, werk te maken van de inrichting van zogenaamde 'donkergebieden'. Dat kan in het kader van de Groene Hoofdstructuur.

Toch dient er nog heel wat werk verzet om de verregaande lichtpollutie in te dijken. Friedel Pas zet een aantal mogelijkheden op een rijtje: "We pleiten ervoor om op een juiste en verantwoorde manier te verlichten. Heel wat armaturen stralen het licht rechtstreeks naar de hemel terwijl er andere op de markt zijn die, zoals het hoort, van boven naar beneden verlichten. De

overheid zou er bijvoorbeeld werk kunnen van maken om bij de noodzakelijke vervanging van armaturen langs auto-wegen, dergelijke modellen te gebruiken". Ook de verlichting van openbare en historische gebouwen kan beter. Veelal staan onderaan zo'n gebouw een aantal lampen opgesteld die onnodig veel licht de hemel insturen. Beter zou zijn om de lampen van boven naar beneden te richten zodat de lichtbundel ervan alleen op de muren van het gebouw valt. "Verder eisen we ook een reglementering inzake de reclameverlichting en het gebruik van laserprojectoren", vult Mon Miroen aan. "Reklameborden zouden verplicht gedoofd moeten worden na 22u en laserprojectoren mogen wat ons betreft gewoon verboden worden". Tenslotte wordt ook gepleit voor de onmiddellijke uitvoering van de Groene Hoofdstructuur. Milieufreaks en sterrenkijkers hand in hand? "Natuurlijk", lacht Friedel Pas. "In de Groene Hoofdstructuur stond bepaald dat in een aantal gebieden de verlichting moest worden beperkt om bepaalde diersoorten te beschermen. Wij kunnen dat volledig onderschrijven. Het wordt tijd dat de overheid beseft dat lichtverontreiniging een integraal milieuprobleem is waar niet alleen wat amateur-astronomen van wakker liggen".

Inlichtingen:

Werkgroep Lichtverontreiniging van de Vlaamse Vereniging voor Sterrenkunde, p/a Roland Gadeyne, Mottestraat 21, 8700 Ieper, Tel. 057/20.85.94.

Volkssterrenwacht Urania vzw, Jozef Mattheessensstraat 60, 2540 Hove, Tel. 03/455.24.93., Fax. 03/454.22.97.

Piet Decoster

DENDERAKTIEKOMITEE STELT KLASSIEKE WATERZUIVERING IN VRAAG

De klassieke waterzuivering ligt de voorbije maanden nogal onder vuur. Onder impuls van het regionaal jongeren-, milieu- en actiecentrum 't Uilekot plaatste ondermeer het Denderaktiecomitee reeds meerdere malen vraagtekens bij het funktionieren van grootschalige waterzuiveringsstations. Volgens het Denderaktiecomitee is het beter om in een plattelandsgebied werk te maken van een zuivering bij de bron of te investeren in kleinschalige waterzuiveringsprojecten dan kilometerslange kollektoren doorheen het landschap te laten ploegen. Een houding die hen door de bevoegde overheid niet steeds in dank werd afgenomen.

Recent publiceerde het Denderaktiecomitee een lijst van ongevallen met zuiveringsstations in de Denderstreek. Het betrof een intern dokument dat was opgesteld door de Vlaamse Milieu-maatschappij en waaruit duidelijk blijkt dat een aantal zuiveringsstations konstant verstoord wordt en niet degelijk werkt. In de Denderstreek werden in een tijdspanne van 8 maanden maar liefst 20 incidenten genoteerd. Zo zorgden lozingen van onder anderen limonadebrij, cement en fuel voor problemen in het waterzuiveringsstation van Ninove. In Geraardsbergen had het station dan weer te kampen met een defekte brug, afgesleten wielen en bleek ook de reductor niet meer te werken. Uit het dokument blijkt dat vooral een kronische overbelasting en industriële lozingen voor moeilijkheden zorgen.

Het Denderaktiecomitee vindt dan ook dat bedrijven hun water zelf moeten lozen en dat de nieuwe Vlaamse regering werk moet maken van een alternatief scenario voor de waterzuivering. Kleinschalige en plaatselijke zuivering moet volgens het Denderaktiecomitee kansen krijgen en gestimuleerd worden. In dat kader eist het Denderaktiecomitee de opheffing van het monopolie dat Aquafin inzake waterzuivering kreeg.

Inlichtingen: 't Uilekot vzw,
Groenlaan 39, 9550 Herzele,
Tel. 053/62.64.36., Fax. 053/63.15.29.

LIMBURGS AKTIEKAMP OP BRUTALE MANIER MET DE GROND GELIJK GEMAAKT.

In de prille morgen van woensdag 31 mei zijn de aktievoerders tegen de Limburgse Noord-Zuid-verbinding met harde hand uit het kleuterschooltje in Eksel gezet. Dat schooltje stond reeds enkele weken lang symbool voor de aktie tegen de zinloze aanleg van nog meer

LEDENBLAD

beton in Limburg. Het trieste einde van een moedige aktie tegen de waanzin van de nietsontziende betonbaronnen.

Reeds meer dan 20 jaar lang voeren de Limburgse milieu-organisaties aktie tegen de beruchte Noord-Zuid-as. De weg loopt door waardevolle natuurgebieden en woonkernen. Jarenlang kon de aanleg van de snelweg vertraagd en zelfs gestopt worden, maar de voorbije jaren raakten de werken opnieuw in een stroomversnelling. Milieuverenigingen als de Natuurbeschermingsaktie Limburg (NAL) voerden de voorbije weken en maanden het protest opnieuw op en eind april zetten enkele jongeren van onder anderen Voor Moeder Aarde vzw in Eksel een aktiekamp tegen de snelweg op. Aanvankelijk werden een onteigende weide en enkele panden die op het traject liggen, bezet. Later bouwden de aktievoerders ook hutten in een aantal bomen op het traject. En op 25 april werd ook het voormalig kleuterschooltje, dat zich ook op het traject bevond, gekraakt en bewoond. Het schooltje werd omgevormd tot een 'volkskafé van het verzet'. Aan de aktie werd brutaal een einde gemaakt toen een legertje ordehandhavers het schooltje in de prille ochtend van woensdag 31 mei binnestormde en de aktievoerders oppakte. Een aantal onder hen had zich ondertussen reeds vastgeketend aan het dak van het gebouw. Na de bestorming werden 7 jongeren door de rijkswacht 'uit veiligheidsoverwegingen' administratief aangehouden.

BBL-voorzitter én NAL-sekretaris Gust Feyen volgt de aktie tegen de Limburgse Noord-Zuid-verbinding reeds jarenlang op de voet en ook de voorbije weken stond hij samen met de aktievoerders in de vuurlinie. Hij is ontstemd over de manier waarop de inval door politie en rijkswacht gebeurde: "Ik betreur eerst en vooral dat de jongeren zijn opgepakt. Ik weet helemaal niet waarvan ze beschuldigd zijn en ik heb ook geen uitdrijvingsbevel

gezien. Laat staan dat er sprake was van bemiddeling of overleg". Volgens Gust Feyen gebeurt de aanleg van de weg volledig illegaal: "We zullen in de toekomst zeker aktie blijven voeren. Vooral op het terrein, maar ook juridisch".

Inlichtingen: Natuurbeschermingsaktie
Limburg vzw, Boogstraat 35,
3530 Houthalen, Tel. 011/22.50.73.,
Fax. 011/23.21.68.

Voor Moeder Aarde vzw, Zilverhof 19,
9000 Gent, Tel. 09/233.32.68.,
Fax. 09/233.49.24.

WWF KLAAGT WALVISVANGST IN JAPAN AAN

Uit een recent onderzoek dat door WWF gefinancierd werd, blijkt dat er nogal wat belangrijke achterpoortjes bestaan voor het smokkelen en 'witwassen' van illegaal walvisvlees in Japan. In bepaalde gevallen wordt het walvisvlees verkocht tegen prijzen die kunnen oplopen tot zo'n 15.000 frank per kilogram.

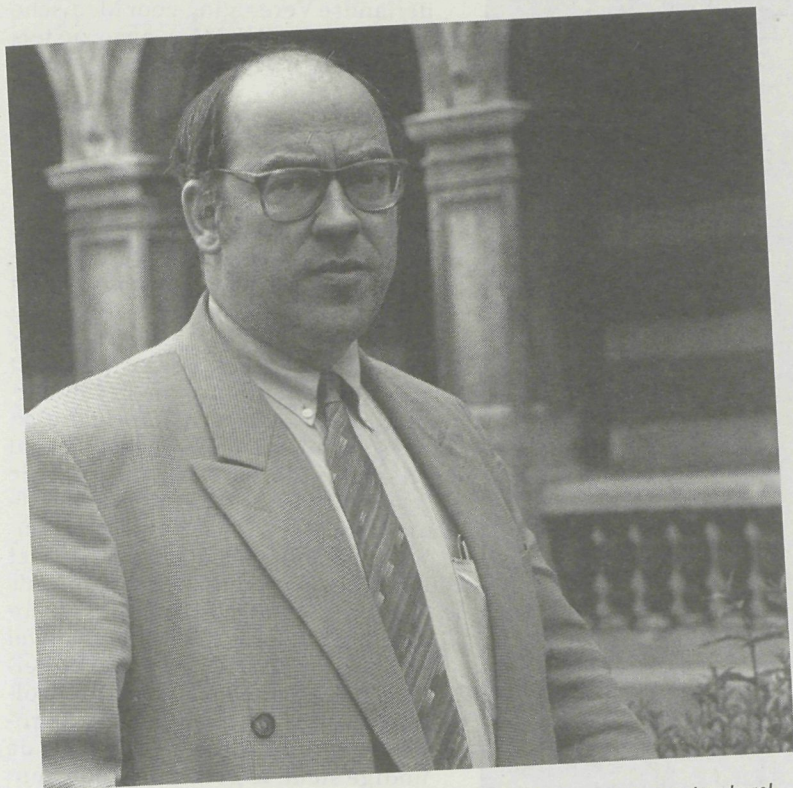
WWF kwam tot deze bevindingen in het kader van het Traffic-programma dat de handel in bedreigde dier- en plantensoorten opvolgt. De studie bracht aan het licht dat zowat overal in Japan walvisvlees te koop wordt aangeboden. De handelaars beweerden dat het vlees afkomstig was van vinvissen die door Japan onder het mom van wetenschappelijke doeleinden nog steeds gevangen worden.

De onderzoekers van het Traffic-project namen 53 stalen vlees om via DNA-analyse de soort ervan te bepalen. Er zal ook moeten bewezen worden hoe lang het vlees gevoren is geweest om te kunnen uitmaken of het vlees eventueel geput werd uit legale voorraden. Japan beschikt immers over legale diepvriesvoorraden van meer dan 8 walvissoorten. Die legale voorraden kunnen een belangrijk instrument zijn om illegaal walvisvlees wit te wassen. De mogelijkheid bestaat immers dat illegaal walvisvlees in stukjes gesneden wordt en verkocht wordt als vlees van legaal gevangen kleine walvisachtigen.

WWF noteerde ook een illegale handel in walvisvlees in Zuid-Korea.

Japan doodde 330 dwergvinvissen in het Walvisreservaat rond Antarctica in 1995 en doodde er sinds de instelling van het moratorium in 1986 reeds 2.419 exemplaren. In totaal ving Japan tussen 1990 en 1993 maar liefst 111.297 walvisachtigen. Tussen 1980 en 1991 voerde het land in totaal 123.955 ton walvisvlees in.

Inlichtingen: WWF België, Isabelle Marneffe, Waterloosteenweg 608,
1060 Brussel, Tel. 02/343.30.07.

Guy Magnus, voorzitter van VLAM: "Milieuhygiëne moet een meer prominente rol krijgen toebedeeld in onze zorg voor het leefmilieu". (foto Frans Geys)

Vereniging in de kijker

Interview met Guy Magnus,
voorzitter van de Vlaamse
Artsen voor het Milieu

"WE WILLEN AKTIEF MEEWERKEN AAN EEN BETER LEEFMILIEU"

Kan je eens kort het ontstaan en de doelstellingen van VLAM schetsen?

De Vlaamse Artsen voor het Milieu (VLAM) hebben zich zowat drie jaar geleden verenigd uit onvrede met de steeds slechter wordende toestand van het milieu en de nefaste invloed daarvan op onze gezondheid. Dit gebeurde op vraag van de Internationale Vereniging die een bijzonder statuut geniet bij de Verenigde Naties. Met VLAM proberen we te werken als een netwerk en zoveel mogelijk artsen uit verschillende disciplines samen te brengen voor een gemeenschappelijk doel en hen op een wetenschappelijke manier te informeren over de effecten van de milieuvervuiling op onze gezondheid. Hiervoor is vaak veel wetenschappelijke informatie beschikbaar maar niet toegankelijk. Het is onze bedoeling om ook de politici daarvan op de hoogte te houden en hen, vooral op lokaal vlak, in dat verband duidelijke adviezen te geven. Kortom, we willen als artsen actief meewerken aan het bestrijden van elke verdere afbraak van onze leefomgeving. Belangrijk is wel dat we dat op een wetenschappelijke manier doen en dat iedereen zijn verantwoordelijkheid neemt. Dat betekent dat we niet meedoen aan overhaaste paniekzaaijarij rond een

Is er een verband tussen de tanende kwaliteit van onze leefomgeving en onze gezondheid? De vaak hevige diskussies die worden gevoerd tussen voor- en tegenstanders van bijvoorbeeld verbrandingsovens, hoogspanningslijnen of geluidsoverlast, tonen alvast aan dat de dialectiek tussen gezondheid en milieu niet onbesproken blijft. Een korrekte en wetenschappelijke benadering van deze problematiek dringt zich dan ook meer dan ooit op. Dat is ook de mening van de Vlaamse Artsen voor het Milieu (VLAM), een organisatie die in het voorjaar van '92 werd opgericht en sinds kort ook terug te vinden is op de ledenlijst van BBL. Milieurama sprak met Guy Magnus, voorzitter van VLAM.

of ander item, maar dat we een probleem eerst op een objectief-wetenschappelijke manier bestuderen en pas dan ons standpunt terzake bepalen.

BAND TUSSEN MILIEU EN GEZONDHEID?

De impakt van het leefmilieu op de volksgezondheid is eigenlijk een oud gegeven waarvan al sprake is voor de industriële revolutie. Waarom heeft de medische sektor zolang gewacht om zich structureel rond dit thema te verenigen?

Het belang van de milieuproblematiek voor de volksgezondheid is inderdaad vrij laat onderkend, alhoewel in vele kulturen van oudsher die band duidelijk werd ingezien. Het

klassieke voorbeeld is het ontstaan van cholera door besmetting van waterputten in Londen tijdens de 19de eeuw. Eigenlijk kan je zeggen dat toen de moderne milieuhygiëne ontstond. Maar vergeet niet dat het duurde tot de konferentie van 1972 in Stockholm en de publikatie van het Brundtland-rapport vooraleer de milieuproblematiek 'an sich' op de internationale agenda is gekomen. Slechts door de Wereldgezondheidsorganisatie werd, in voorbereiding op de Konferentie van Rio, een wereldwijde strategie voorgesteld. En de Raad van Europese Ministers heeft slechts in 1991 de opdracht gegeven het probleem in kaart te brengen. Het feit dat het zo lang op zich liet wachten vooraleer de band

VLAM wil bijdragen tot meer systematiek in de milieuklachten verbonden met gezondheidsrisiko's.
(foto Frans Geys)

tussen milieu en gezondheid ter sprake kwam buiten de werkplaats, is volgens mij te verklaren door het feit dat het medische beroep in de eerste plaats gericht is op directe hulpverlening. Alle energie van de arts gaat naar akute hulpverlening en de behandeling van kronisch zieken. Als je de impact van milieufactoren op de volksgezondheid wil bekijken, dan moet je dat onderzoeksmatig en op lange termijn aanpakken. Dat onderzoek moet dan al in instituten gebeuren en zoiets vraagt veel energie en kennis.

In 1990 werd dan toch de International Society of Doctors For the Environment (ISDE) opgericht die zich vrij sterk heeft vertakt over heel Europa. Van dan af is alles blijkbaar in een stroomversnelling

geraakt?

Inderdaad, de bedoeling van de ISDE was om na te gaan welke factoren in onze leefomgeving een invloed hebben op onze gezondheid en die informatie ook door te spelen naar de artsen over de hele wereld. In dat verband is het natuurlijk van het grootste belang dat je goed functionerende afdelingen hebt over de hele wereld die op hun beurt ook lokaal goed ingebed zijn. Het is vanuit die filosofie dat we in '92 gestart zijn met VLAM. De respons was enorm positief. Het was duidelijk dat er behoefte bestond om op vlak van milieu en gezondheid een aantal zaken te onderzoeken en op basis daarvan beleidslijnen te formuleren. We werken daarvoor samen met de Ne-

derlandse Vereniging voor Medische Milieukunde (NVMM), onze zusterorganisatie in Nederland.

Hoe staat VLAM ervoor na enkele jaren werking?

Momenteel zijn in Vlaanderen een 80-tal artsen bij VLAM aangesloten. Dat is een vrij behoorlijk cijfer, vooral vermits we tot op vandaag niet echt systematisch aan ledenwerving hebben gedaan. We proberen werk te maken van een betere kwaliteit van het leefmilieu door het onderling uitwisselen van informatie en het sensibiliserend werken op lokaal en regionaal vlak, zowel naar de overheid toe als naar de industriële aktoren. Met wisselend succes evenwel, want dat gaat natuurlijk niet overal even gemakkelijk. Kollega's zijn vaak geïnteresseerd om op lokaal vlak iets te doen, maar ofwel kunnen ze dikwijls zelf niet de leiding nemen of hebben ze er niet voldoende tijd voor. Vanuit VLAM proberen we die mensen dan toch de nodige steun te geven. Door de kontakten die wij hebben met een aantal instellingen kunnen we vrij makkelijk wetenschappelijke informatie bij mekaar brengen die ook gebruikt kan worden op lokaal vlak. Wij kunnen daarbij steunen op kennis die beschikbaar is binnen een netwerk als de Wetenschappelijke Vereniging voor Milieu en Gezondheid waarmee de VLAM geassocieerd is. Als gewone arts is het bijna niet mogelijk om aan informatie van Europese of internationale aard te geraken. In een systeem van een ruimer netwerk wordt die informatie wel toegankelijk. De werking van VLAM kadert dus ook in een doelgericht milieubeleid.

AKTIEF ROND KONKRETE DOSSIERS

Kan je eens een aantal voorbeelden geven van thema's waar rond VLAM de voorbije jaren actief was?

Tot op vandaag hebben we ons vooral beziggehouden met milieuhygiënische thema's zoals de invloed van verbrandingsovens op de volksgezondheid. Wat betreft de problematiek van de verbrandingsovens, hebben een aantal van onze aangesloten artsen reeds enkele keren gewezen op het gevaar van een verhoogde dioxine-uitstoot voor de gezondheid van de omwonenden. Dat was bijvoorbeeld het geval in Izegem en Ronse waar Jef De Loof en Jan Roelens reeds meerdere keren hebben gewaarschuwd voor de verbrandingsgassen en de rookdeeltjes die heel schadelijk zijn voor de gezondheid. Een Oostvlaamse groep van

VLAM heeft ook de piekmomenten van de luchtvervuiling in de Gentse kanaalzone bestudeerd.

Jullie wezen eind vorig jaar ook op het probleem en de gevaren van ziekenhuisafval? Wat is er op dat vlak aan de hand?

Door een gebrek aan mogelijkheden voor het verzamelen, ophalen, vervoeren en verwerken van medisch afval, belandt dat in veel gevallen gewoon bij het huishoudelijk afval. Nochtans zijn gebruikte injectienaalden of allerhande chemische producten niet zonder gevaar. Spelende kinderen of de mensen van de reinigingsdienst kunnen er zich ernstig aan kwetsen en lopen het gevaar om besmet te worden met bijvoorbeeld het Hepatitis B-virus. Met VLAM pleiten we ervoor om een efficiënte oplossing op dat vlak uit te werken met bijzondere aandacht voor een artspraktijk als een milieuzorgsysteem. De overheid moet dringend werk maken van preventieve maatregelen inzake medisch afval voor de artspraktijk.

Ook op vlak van geluidshinder rond sportvliegvelden nam VLAM recent een standpunt in. Vooral de luchthaven van Grimbergen moest het ontgelden?

Inderdaad, naar aanleiding van de eventuele heropening van de vlieghaven van Grimbergen wilden we de aandacht vestigen op de problematiek van de geluidshinder voor de omwonenden. Een aantal huisartsen stelde vast dat heel wat mensen in de omgeving van de luchthaven last hadden van geluidsstress. Geluidshinder is overduidelijk een bron van dagelijkse ergernis en de vaststelling dat men er niets kan aan veranderen, maakt het allemaal nog erger. Vooral thuiswerkende mensen, moeders met kleine kinderen, bejaarden en zieken hebben er last van. Vandaar dat we met VLAM vinden dat in dichtbevolkte gebieden zoals Vlaanderen luidruchtige sporten beperkt moeten worden en dat een aantal beperkende maatregelen inzake luchthavens opgelegd dient te worden zoals in andere landen.

AKTIEF PARTICIPEREN BINNEN BBL

Hoe zie je de samenwerking tussen VLAM en BBL?

Uiteraard is er het besef dat BBL het gezicht is van de Vlaamse milieubeweging. En als je als vereniging daadwerkelijk wil meewerken aan zo'n beter leefmilieu, dan kan je op die ledenlijst eigenlijk niet ontbre-

ken. Wij vinden dat de milieuhygiëne een meer prominente rol moet krijgen in onze zorg voor het leefmilieu. Daarvoor bestaat nu heel wat informatie die wij mee wensen ruim ter beschikking te houden. Zowel het overheidsbeleid, de milieubeweging, als het industrieel en economisch beleid moet kunnen steunen op goede medisch-milieu-kundige kennis. Uiteraard zijn hier vaak tegenstrijdige belangen, maar vaak ontbreekt de toegang tot informatie. Wij moeten ook komen tot een meer gebiedsgerichte milieubenadering die gericht is op een optimale bescherming van de kwaliteit van het leven. De VLAM zal proberen bij te dragen tot meer systematiek in de milieuklachten verbonden met gezondheidsrisico's en een steunpunt helpen vorm geven. De BBL kan hierbij problemen signaleren en bijdragen tot de uitbouw van lokale kernen. De VLAM kan helpen de gezondheidsrisico's beter te duiden.

Inlichtingen: VLAM, Waterloostraat 2, 2600 Antwerpen, Tel. 03/230.92.32., Fax. 03/230.16.44.

**Danny Jacobs
Roel Peeters
Piet Decoster**

Steeds meer huisartsen stellen vast dat veel mensen in de omgeving van een luchthaven last hebben van geluidsstress. (foto Frans Geys)

LIMBURG TREKT DE GROENE KAART

Als eerste provincie in Vlaanderen presenteert Limburg zijn 'groene kaart'. Het is een kaart die een overzicht geeft van bewegwijzerde natuurwandelingen in Limburg, met informatie over de verschillende streken en landschappen. De kaart 'Natuurwandelingen in Limburg' is een samenwerkingsproject tussen het Provinciaal Natuurcentrum, de Vlaamse Jeugdherbergcentrale en het Provinciaal Verbond voor Toerisme in Limburg. De kaart is bestemd voor natuur- en wandelliefhebbers die Limburg op hun verlanglijstje hebben staan.

Op de kaart vind je 68 groengebieden die permanent toegankelijk zijn voor het publiek. Er zijn er natuurlijk nog veel meer, maar in de kaart zijn alleen diegene opgenomen die degelijk bewegwijzerd zijn en die de natuurliefhebber werkelijk iets te bieden hebben. Telkens is de vertrekplaats van de wandeling aangeduid op de kaart en beschreven in de legende.

De kaart bevat niet alleen een selectie van bewegwijzerde paden, maar ook een overzicht van natuur en landschap in Limburg. Zo vind je op de achterzijde informatie over de diverse streken en landschapstypes in Limburg. Telkens worden enkele voorbeelden gegeven van typische wandelgebieden waar deze landschappen aan bod komen. Het geheel wordt opgefleurd met kleurenfoto's zodat je de kaart ook kan gebruiken als poster. Tot slot worden ook de 7 bezoekerscentra vermeld waar de wandelaar terecht kan voor informatie over de diverse groengebieden.

De kaart is gevouwen als een handige folder en kost slechts 100 frank. Inlichtingen: Provinciaal Natuurcentrum, Zuivelmarkt 33, 3500 Hasselt, Tel. 011/21.02.66., Fax. 011/23.50.90.

NIEUWE TUNNEL-VERBINDING TUSSEN FRANKRIJK EN ITALIË?

De kersverse Franse minister van Leefmilieu zorgde bij het begin van zijn ambtstermijn alvast meteen voor

FLITSSEN

de nodige opschudding door de plannen bekend te maken om in de vallei van de Tinée een nieuwe autosnelweg met bijhorende tunnel aan te leggen. De plannen voor de aanleg van een tunnel in de vallei van de Aspe liggen er dus sinds kort niet meer alleen bij. Algemeen wordt verwacht dat ook de nieuwe plannen op heel wat verzet zullen stuiten.

De autoweg moet de Franse stad Nice verbinden met het Italiaanse Cuneo en op die manier een belangrijke internationale verbinding tussen beide landen tot stand brengen. De weg zou dwars doorheen het nationaal park van de Mercantour in de Franse Alpen snijden en op die manier een bedreiging vormen voor de flora en fauna in de streek. De plannen maken gewag van de aanleg van een tunnel van 17 kilometer lang, een viervaks-autoweg en een passage van 12.000 voertuigen per dag waarvan verwacht wordt dat 20 tot 30% daarvan vrachtwagens zullen zijn. De realisatie van een dergelijk project is uiteraard af te raden. In '93 nog kreeg het nationaal park van de Mercantour een Europese onderscheiding waarbij werd vermeld 'dat in ieder geval moet vermeden worden dat het massief van de Mercantour en de Argentera direct of indirect bedreigd wordt door de aanleg van een internationale autoverbinding tussen Frankrijk en Italië'.

De vallei van de Tinée wordt gekenmerkt door een bijzonder waardevolle en zeldzame fauna en flora. Het is een geliefkoosd terrein voor, onder anderen, de steenarend en de buizerd.

MILIEUVOORLICHTING BIJ MIGRANTEN SLAAT AAN

Vorig jaar startte de Brabantse Milieufederatie uit Nederland met een project dat migrantengezinnen ertoe moest aanzetten om rekening te houden met het milieu in hun huishouden. Na enkele maanden blijkt dat de belangstelling onder migranten en hun belangengroepen bijzonder groot is. Het project heeft in ieder geval reeds 15 allochtone milieuvorlichters opgeleverd.

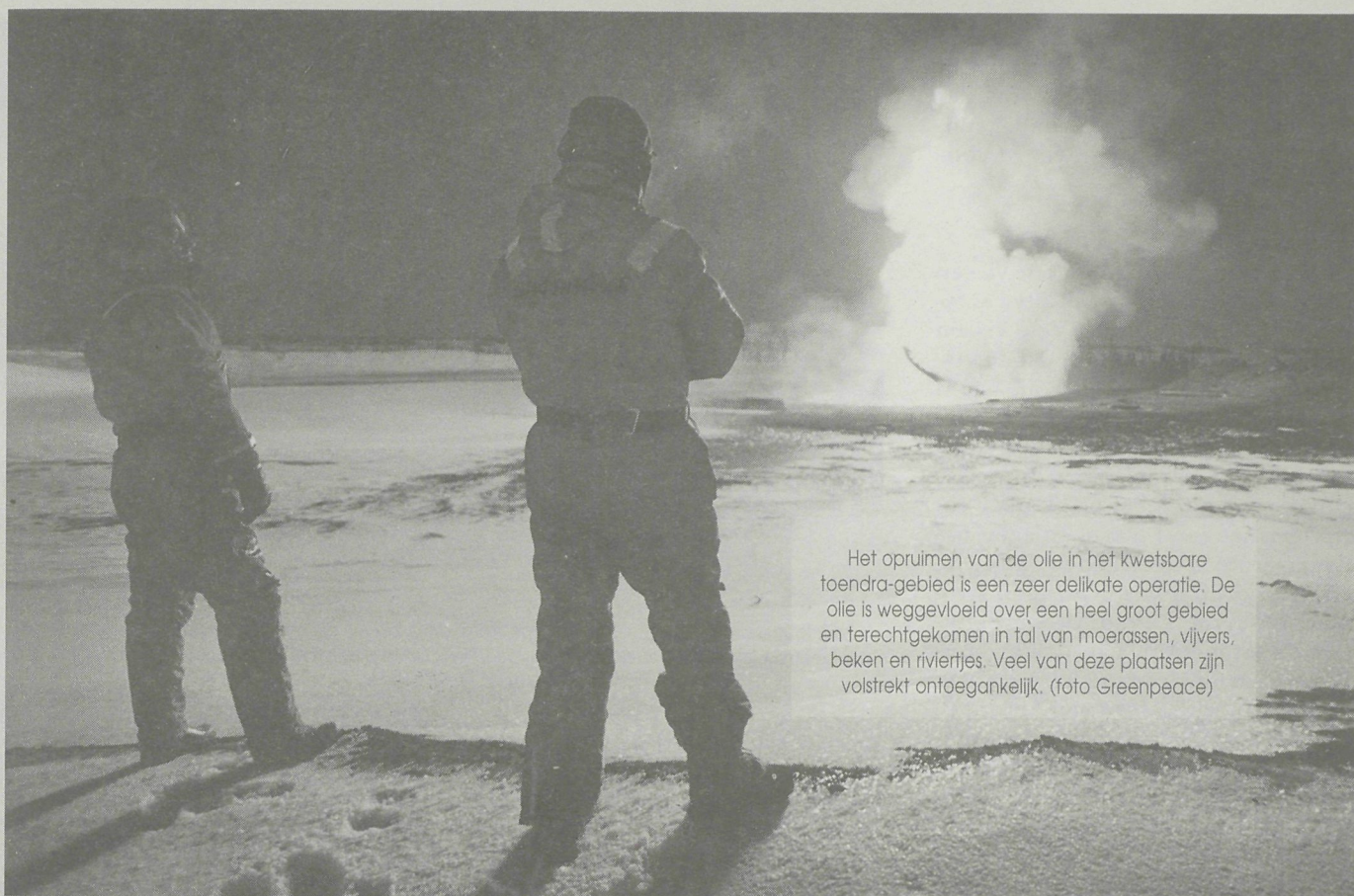
Bedoeling van het hele project is om migranten kennis te laten maken met afvalverwerking, afvalscheiding, energiebesparing en milieubewust koopgedrag. In de praktijk blijkt alvast dat migrantengezinnen niet minder aandacht hebben voor het leefmilieu dan autochtonen. Respekt voor de leefomgeving is hen niet vreemd. In Marokko bijvoorbeeld is water heel schaars. Marokkanen zijn dan ook gewoon om zuinig om te springen met water. Met het project wil men milieu-informatie die de migranten niet bereikt, makkelijker laten doorsijpelen in hun leefwereld.

Inlichtingen: Brabantse Milieufederatie, Spoorlaan 434b, 5000 AN Tilburg, Tel. 00.31.13.356.225., Fax. 00.31.13.353.503.

FRIET UIT MILIEU-VRIENDELIJK BAKJE

Je vindt ze een hele zomer lang in elk Vlaams dorp: frituren allerhande die tijdens eender welke Vlaamse kermis, wijkfeest of festival de frietbakjes met duizenden over de toonbank schuiven. In veel gevallen zorgen deze plastic bakjes voor een berg verpakkingsafval. Recent bracht een Nederlandse firma echter een uitgebreide serie snackbakjes op de markt die gemaakt zijn van 100% aardappelzetmeel. En dus volledig composteerbaar zijn. De snackbakjes zijn geschikt voor slaatjes, frieten, worstjes of andere snacks. Ook koude vloeistoffen kunnen erin. De bakjes gebruik je best wel niet voor hete soep of saus, dan worden ze slapjes. De bakjes zijn verkrijgbaar in diverse formaten.

Inlichtingen: Sun Tray, Achterdijk 15, 5700 AN Helmond, Tel. 00.31.4920.47515., Fax. 00.31.4920.54234.

Het opruimen van de olie in het kwetsbare toendra-gebied is een zeer delicate operatie. De olie is weggevloeid over een heel groot gebied en terechtgekomen in tal van moerassen, vijvers, beken en riviertjes. Veel van deze plaatsen zijn volstrekt ontoegankelijk. (foto Greenpeace)

DE WRANGE SMAAK VAN IN **OLIE** GEDRENKTE VIS...

Weerzinwekkende olieramp bedekt Russische toendra met zwarte sneeuw.

Het Russische Noordpoolgebied vlakbij het stadje Usinsk is op dit moment het toneel van een gigantische olieramp. Nadat vorig najaar enkele belangrijke verroeste pijplijnen barstten, kwamen meer dan 100.000 ton ruwe aardolie in de Arctische toendra terecht. Een zwarte apocalyps. Eén van de grootste olierampen uit de geschiedenis van de mensheid... Hoewel de oliemaatschappijen perfect op de hoogte zijn van de vreselijke gevolgen van de olieramp, blijven ze tot op vandaag olie doorheen de pijplijnen pompen. De schade voor het ecosysteem en de plaatselijke bevolking zijn niet te overzien. Filip Verbelen van Greenpeace trok doorheen het getroffen gebied. Zijn relaas leest u in Milieurama...

Wanneer we aankomen in Kolva, een dorpje aan de gelijknamige rivier in de republiek Komi in Arctisch Rusland, vertellen vissers ons dat de visvangst sinds de olieramp van vorig jaar fel is achteruit gegaan. Meer zelfs, in grote delen van de rivier is geen vis meer te bespeuren. Langs-heen de rivieren die nu sterk door de olie zijn vervuild, leven zo'n 7.000 inheemsen in 8 dorpjes aan de oevers van de rivier. Het leven van de Komi, want zo worden de oorspronkelijke inwoners van deze regio genoemd, wordt sterk bepaald door de visserij, de kleinschalige landbouw en de rendierenkweek. De Komi hebben vrijwel geen baat bij de gigantische olie-exploitaties op hun grondgebied. De olie en gaspijplijnen lopen door hun dorpen maar zelf hebben ze geen toegang tot de olie- en gasvoorraden. Hun huizen verwarmen ze met het schaarse sprokkelhout uit

de naburige bos-toendra. Voor de grote petroleum-maatschappijen in deze regio actief werden, was het bestaan van olie hen zelfs onbekend. In hun eigen taal is het woord voor 'olie' onbestaande.

VIS SMAAKT NAAR OLIE

De Komi klagen erover dat de vissen die ze nog vangen in de Kolva smaken en ruiken naar olie. Vele vissen zijn misvormd. Niemand wil de vissen nog kopen. De voorbije jaren zagen de vissers geregeld grote hoeveelheden olie voorbij hun dorp vloeien. Het waren ook de dorpelingen die in september en oktober vorig jaar het eerst alarm sloegen nadat zij grote hoeveelheden olie op de rivier voorbij hun dorp zagen stromen. De rivier is voor de dorpelingen de enige bron van drinkwater. De vissers in het dorp zien de toekomst van de visserij somber in. In 1975 had men in Kolva nog een commerciële vissersvloot van 35 boten. Vandaag wordt er enkel nog gevestigd voor eigen gebruik. Vele vissers blijven de vis eten, ook al weten ze dat de vissen door olie zijn aangetast. De vissers zijn nu genoodzaakt om te gaan vissen in de Usa en de Pechora, verder afgelegen rivieren, die momenteel nog niet zo erg door de olie-vervuiling werden aangetast.

RENDIEREN KRIJGEN VREEMDE ZIEKTEN

Ook de rendierenkwekers worden sterk bedreigd door olie die in de rivieren is terechtgekomen. Deze herders leiden een nomadisch bestaan. In de lente en de zomer trekken ze langs de grote rivieren met hun kudden naar het Noorden. De rendieren voeden zich vooral met korstmossen, de olie heeft echter over grote oppervlakten de vegetatie overspoeld. Ook likken de rendieren de mineralen (zouten) die ze vinden langs de oevers van de rivieren. Op die manier worden de rendieren door olie vergiftigd. Rendierenkwekers vertelden ons dat ze nu totaal nieuwe trekroutes moeten volgen. Hun rendieren lijden aan allerlei vreemde ziekten en steeds meer rendieren hebben moeilijkheden bij het baren, vele jongen worden dood geboren.

BROEDGEBIED WATERVOGELS BEDREIGD

De noordelijke toendra en de moerassen aan de randen van de Barents-zee zijn ook een heel belangrijk

Zelfs toen de ramp al enkele weken was vastgesteld, bleven de Westerse oliemaatschappijen olie doorheen de lekkende pijpleidingen pompen. Het gevolg is een met zwarte sneeuw bedekte toendra. (foto Greenpeace)

broedgebied voor duizenden watervogels zoals eenden, meeuwen, ganzen en steltlopers. Vele vogels zijn nu nog niet terug uit hun overwinteringsgebieden. Toch zagen we de laatste dagen van ons verblijf in Komi reeds grote vluchten ganzen trekken in noordelijke richting, naar de moerassen en de toendra aan de randen van de Barents-zee. Het blijft angstig afwachten in welke mate hun broedgebieden onder de oprukkende olie te lijden zullen krijgen. Wie zal het ons vertellen? Momenteel hebben noch de Russische autoriteiten, noch de Wereldbank geld voorzien voor onderzoek naar de effecten van deze olieramp op de plaatselijke vogelpopulaties.

OPRUIMEN IS ONMOGELIJK

Het opruimen van de olie in dit kwetsbare toendra-gebied is een zeer delikate operatie. De olie is weggevoerd over een heel groot gebied en is terechtgekomen in tal van moerassen, vijvers, beken en riviertjes. Veel van deze plaatsen zijn volstrekt ontoegankelijk. Sinds vorig najaar probeert de lokale bevolking met heel primitieve middelen om een aantal dammen te bouwen om zo te beletten dat het grootste deel van de olie in de grote rivieren terecht zou komen. Dit blijkt echter een hopeeloos gevecht: vele dammen zijn inmiddels opnieuw doorgebroken en veel olie kwam toch in de rivieren terecht. Een aantal putten die men had gegraven om de ruwe aardolie in te dumpen zijn na de dooi terug overstroomd.

POMPEN, POMPEN, BLIJVEN POMPEN...

Het is cynisch vast te stellen hoe Westerse olie-multinationals er via ingewikkelde juridische constructies in geslaagd zijn om in Rusland akkoorden te sluiten waarbij zij in staat zijn alle verantwoordelijkheden af te wijzen bij een olie-ramp. Door allerlei belastingvoordelen en krediet-systemen zijn de olie-maatschappijen in staat winst te maken, los van het feit of de olie die ze oppompen effectief de raffinaderij bereikt of weglekt in het milieu. Grote olie-multinationals zoals British Gas, Gulf Canada en Conoco halen hun winsten door het pompen van de pijplijnen die sinds vorig najaar zwaar zijn gaan lekken. Ze sloten een kontrakt met Komineft, het geprivatiseerde Russische staatsbedrijf dat instaat voor het onderhoud en het beheer van de pijplijn. Hiermee zijn de westerse bedrijven niet meer verantwoordelijk voor weglekkende olie. Hoewel de oliemaatschappijen goed wisten dat zij olie pompten door een lekkende pijplijn, bleven ze doorgaan met pompen. Snel nadat lekken in deze pijplijn werden vastgesteld, richtten de lokale autoriteiten een oproep naar de olie-maatschappijen om het pompen van de olie tijdelijk te stoppen. Dit werd gedurende verschillende weken geweigerd. Pas nadat de olie-vervuiling te erg uit de hand begon te lopen, werd tijdelijk met pompen gestopt om de grootste lekken te dichten.

MIDDELEN ONTOEREIKEND

Ondertussen tikt de tijd voorbij. Tijd die nodig was om geld en materiaal ter beschikking te stellen voor het herstel van de pijplijn en het oprui-

men van de weggelekte olie. Maandenlang heeft de Russische overheid geprobeerd om de omvang van de olieramp te minimaliseren. Internationale hulp werd geweigerd. Pas maanden nadat de olieramp werd vastgesteld, keurden financiële instellingen zoals de Wereldbank en de Europese Bank voor Herstel en Ontwikkeling een lening van 140 miljoen dollar goed om te helpen bij het opruimen. Het is pas sinds begin april van dit jaar dat Hartec, een Amerikaans/Australisch consortium gespecialiseerd in het opruimen van olierampen, in het gebied met zware machines aan de slag is om de schade zoveel mogelijk te beperken.

Toch zijn de middelen die tot nog toe werden ingezet om de olievervuil-

ing te bestrijden veel te beperkt. Voor de ramp met de Exxon Valdez-tanker in Alaska werd 2,3 miljard dollar uitgetrokken en werden meer dan 11.000 mensen ingezet bij de opruimingswerken. Bij de Russische olie-ramp zijn momenteel zo'n 300 mensen actief in de opruimingsoperatie...

OLIE OPGERUIMD OF ONZICHTBAAR?

Op plaatsen die gemakkelijk voor de pers bereikbaar zijn, heeft de schoonmaakfirma er bovendien voor gezorgd dat er geen spektakulaire plaatjes meer geschoten kunnen worden. De oevers van de Kolva-rivier waren vorig jaar een gedroomd plekje voor journalisten op zoek naar spektakulair beeldmateriaal: de oevers waren bedekt onder een dikke olielaag. Nabij de bruggen over de rivier, waar de pers makkelijk bij de oevers van de Kolva-rivier kon, werd alle olie onder de oever-vegetatie geploegd en met bulldozers platgereden. Je kan je de vraag stellen waarvoor Hartec hier eigenlijk werd betaald: om ervoor te zorgen dat de olie geen schade aanricht aan het milieu of om de olie zoveel mogelijk voor de pers onzichtbaar te maken?

BRANDENDE OLIE IS FOTOGENIEK

Ook de spektakulaire olie-branden die vorig najaar via de media over de ganse wereld voor verontwaardiging zorgden, worden nu zorgvuldig vermeden. Op het moment van de dooi, wanneer terug heel wat internationale pers ter plaatse was, was in het ganse gebied nog nauwelijks een brand te bespeuren. Van een lokaal natuurbeschermingskomitee hoorden we dat de overheid instructies gaf om geen nieuwe olievelden

in brand te steken op het moment dat cameraploegen zich nog in Usinsk bevinden. Vanaf halfweg mei, toen zo goed als alle journalisten het gebied terug hadden verlaten, werden de olievelden terug op grote schaal in vuur en vlam gezet. Dat is immers de goedkoopste manier om de olie op te ruimen. Het is echter nog de vraag of de giftige stoffen die bij deze branden vrijkomen, niet zorgen voor nog meer schade aan milieu en volksgezondheid.

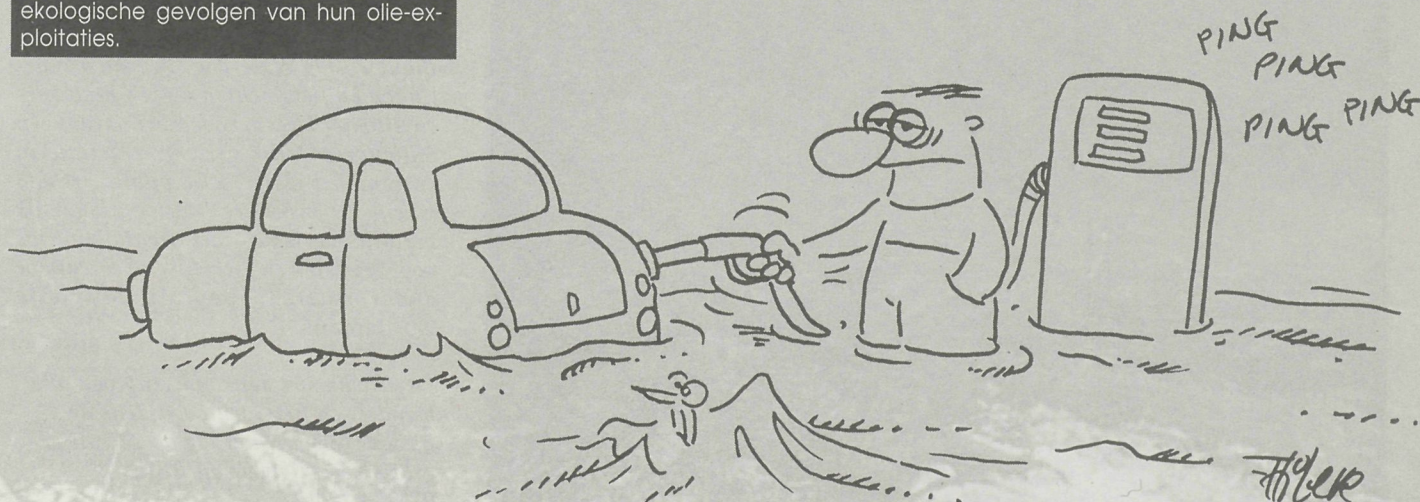
TOEKOMST VOOR DE HEL?

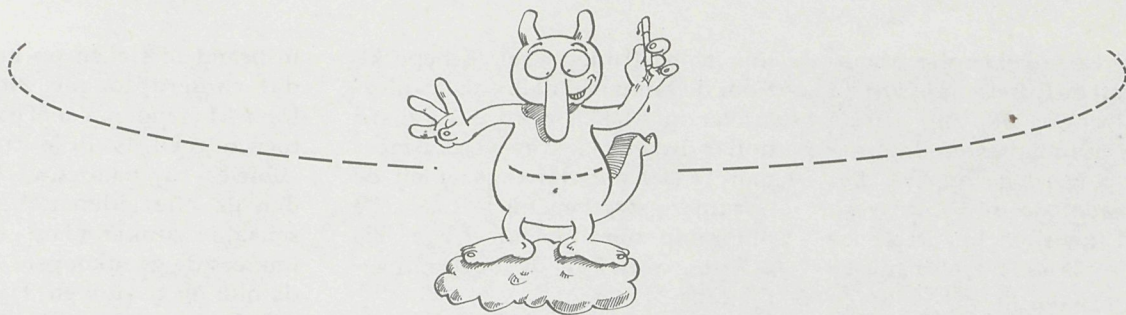
Eén ding is duidelijk: de toekomst voor mens en milieu in dit bijzonder kwetsbare ecosysteem lijkt erg onzeker. In een groot deel van de arctische toendra van Rusland hebben de activiteiten van de olie-industrie geleid tot onherstelbare schade aan het milieu en een zeer hoge sociale tol voor de inheemse bevolking in de regio. Alleen een grootschalige opruimoperatie en het stopzetten van nieuwe olie-exploitaties kan het gebied in de toekomst van verdere milieurampen vrijwaren. Greenpeace voert op dit moment ook een intense lobby-kampagne om, ondermeer bij de Wereldbank, op korte termijn veel meer geld vrij te maken om de milieuschade in de regio te beperken. Het is immers vrij cynisch dat de Russische regering leningen dient aan te gaan om olierampen op te ruimen die eigenlijk op rekening te schrijven zijn van onverantwoord gedrag van Westeuropese oliemaatschappijen. En ondertussen? Ondertussen tikt de tijd verder weg...

Filip Verbelen
Greenpeace België

KOMI: AARDOLIE, KOM HIER!

Voor Westerse olie-maatschappijen is de republiek Komi in Arctisch Rusland een gedroomd exploitatie-gebied. Het gebied is bijzonder afgelegen, zeer uitgestrekt en het bulkt er van de olie. Door de moeilijke toegankelijkheid van het gebied is de regio ook zo goed als afgesloten voor kritisch onderzoek van buitenaf. De lakse overheidscontrole en de financieel bijzonder gunstige voorwaarden voor de Westerse oliemaatschappijen hebben ertoe geleid dat sinds het begin van de jaren '90 Westerse maatschappijen staan te dringen om te starten met de olie-exploitatie in deze regio. Westerse oliemultinationals beloofden dat hun inbreng van kapitaal en know-how in de olie-exploitaties ertoe zou leiden dat de infrastructuur (pijplijnen, raffinaderijen, olieputten) opgewaardeerd zou worden. De recente olieramp illustreert echter dat de westerse olie-maatschappijen absoluut niet geïnteresseerd zijn in de ekologische gevolgen van hun olie-exploitaties.

Frontlijn

BLAUWE VLAG VOOR VIJF BINNENWATEREN EN ÉÉN JACHTHAVEN IN VLAANDEREN

Dit zomerseizoen wapperen Blauwe Vlaggen aan de Internationale Camping (Londerzeel), Heuvelsven (Dilsen-Stokkem), De Lilse Bergen (Lille), Wouterbron (Opoeteren) en De Vijvers (Averbode). De Schoten Yacht Club (Schoten) ontving tevens als eerste jachthaven in Vlaanderen de gegeerde milieu-onderscheiding.

De Europese Blauwe Vlag campagne loopt sedert 1987 met steun van de Europese Commissie. De campagne richt zich tot kuststranden, jachthavens en binnenwateren. Naast de huidige tien landen uit de EU, nemen ook Bulgarije, Cyprus, Estland, Slovenië en Turkije deel. Op Europees nivo wordt de campagne gekoördineerd door de Foundation for Environmental Education of Europe (FEEE). In 1995 krijgen 1.157 stranden en 407 jachthavens in Europa een Blauwe Vlag.

PROCEDURE

In Vlaanderen konden de zwemwateren, erkend volgens het Besluit van de Vlaamse Executieve (21.10.

1987), deelnemen aan de campagne. Een nationale adviesraad bestaande uit afgevaardigden van het kabinet Leefmilieu, Administratie Volksgezondheid, BBL, Commissie Rekreatiecentra en het Vlaams Kommissariaat Generaal voor Toerisme en een Europese jury beoordeelden de 8 deelnemende plassen en de 3 kandidaat-jachthavens. De toekenning van de Blauwe Vlag geschiedde aan de hand van een viertal criteria: (1) conformiteit met de Europese zwemwaterrichtlijn (76/160 EEG), (2) organiseren van edukatieve en informatieve acties, (3) naleving van specifieke beheerscriteria (o.a. sanitair, afval, onderhoud,...) en (4) in regeling met een aantal voorwaarden inzake veiligheid (redders, EHBO,...). Voor jachthavens geldt zichtbaar proper water als basisnorm.

ZWEMWATERKWALITEIT STIJGEND

"Plassen die niet voldeden aan de zwemwaterkwaliteit kwamen dus niet in aanmerking voor de wimpel", zegt campagne-koördinator Murielle Cordemans.

Mans. Met die zwemwaterkwaliteit is het in Vlaanderen alvast niet slecht gesteld. Cordemans: *"Uit een evaluatie van de zwemwaterkwaliteit in 1994 blijkt dat 86% van de binnenwateren kon voldoen aan de wettelijk verplichte norm zoals vastgesteld in de Europese richtlijn. Vergeleken met de richtwaarden, die worden gehanteerd als basis voor de Blauwe Vlag, kon slechts 41% voldoen. Dat is zo'n 10% meer dan in 1993".*

Zolang de binnenwateren en de jachthavens de imperatieve criteria van de Blauwe Vlag campagne naleven, kan de Blauwe Vlag blijven wapperen. Bij elke overschrijding wordt onmiddellijk ingegrepen en dient de wimpel gestreken te worden. Vooral het criterium waterkwaliteit is in dit verband van belang. BBL zal dan ook tijdens het badseizoen de meetgegevens van de Vlaamse Milieu-maatschappij (VMM) op de voet volgen.

23 JULI: BLAUWE VLAG AKTIVITEITENDAG

Naast de kwaliteit van de jachthavens en binnenwateren zal BBL dit seizoen ook ruim aandacht besteden aan het milieu-edukatief aspect. *"Op zondag 23 juli organiseren we een heuse Blauwe Vlag Waterdag. Tal van wandelingen en fietstochten maken bezoekers en uitbaters warm voor meer natuur- en milieuvriendelijk gerichte recreatie in en rond het water. BBL publiceert dan tevens de brochure 'milieuvriendelijk verblijfstoerisme' met tientallen tips voor toeristen en toeristisch-recreatieve ondernemers", besluit Murielle Cordemans.*

De affiche met aankondiging van alle wandel- en fietstochten tijdens de Blauwe Vlag Waterdag op 23 juli is gratis verkrijgbaar bij BBL, 02/539.22.17.

Danny Jacobs

Frontlijn

EUROPA WERKT AAN HERZIENING LIJST TOEGESTANE PESTICIDEN

De Europese Unie (EU) werkt momenteel aan de herziening van een positieve lijst van actieve stoffen, die aangeeft welke pesticiden in de toekomst nog worden toegestaan. De Europese milieubeweging, de Konsultatieve Raad voor Konsumentenorganisaties en werknemers in de landbouwsector pleiten in dit verband voor een geïntegreerd doelgroepenbeleid met specifieke doelstellingen en instrumenten.

Binnen de EU worden bestrijdingsmiddelen gehanteerd in de landbouwsector, maar ook in huishoudens, bij het onderhoud van openbare domeinen en in verschillende industriële processen. Europa verbruikt jaarlijks zo'n 346 miljoen kg actieve stof. *"Het kleine België is goed voor 10 miljoen kg. Vlaanderen is kwa gebruik van pesticiden per hectare zelfs één van de trieste koplopers binnen de OESO",* zegt BBL-landbouwkundige Stefaan Claeys. Het gevolg hiervan is het algemeen voorkomen van pesticiden in alle milieukompartimenten. *"In oceanen, regen- en drinkwater, voedsel, tot zelfs in de moedermelk worden hoge residuwaarden aangetroffen van deze niet-afbreekbare, mobiele, bio-akkumuleerbare en toxische stoffen. Pesticiden brengen aldus heel wat risico's met zich mee voor de menselijke gezondheid, ook voor fauna en flora",* aldus nog Claeys.

POSITIEVE LIJST

De Europese Unie (EU) werkt momenteel aan de herziening van een positieve lijst van 89 van de ruim 700 verspreide actieve stoffen die weergeeft welke pesticiden in de toekomst nog worden toegestaan. Bestrijdingsmiddelen die niet langer nodig zijn en waarvan de schadelijkheid voor mens en milieu is aangetoond, worden aldus gebannen of strikt aan banden gelegd. Dit alles geschiedt in het kader van de richtlijn 91/414/EEG inzake het op de markt brengen van fytosanitaire producten. Volgens Karola Taschner van het Europees Milieubureau (EEB) zitten er echter heel wat adders onder het gras *"Het opstellen van een positieve lijst biedt geen enkele*

garantie voor wat betreft de effecten van de overige stoffen. Alle stoffen zijn immers in mindere of meerdere mate schadelijk. De methodiek die gehanteerd wordt bij de herziening van de positieve lijst is trouwens ook niet onbesproken. De evaluatiecriteria laten op het vlak van de milieu- en gezondheidseffecten geen akkurate afweging toe".

STRENGERE AANPAK

De Europese milieubeweging (Europees Milieuburo/Bond Beter Leefmilieu), de Konsultatieve Raad voor Konsumentenorganisaties en de federatie van werknemers in de landbouwsector (EFA) zijn dan ook duidelijk: *"stoffen waarvan de hoge giftigheidsgraad voor mens en/of fauna, hun kankerverwekkend karakter, hun blijvende aanwezigheid in de biologische keten en het akwatisch milieu gekend zijn, dienen te worden gebannen".* Economische overwegingen mogen verder niet meespelen in het opstellen van de positieve lijst. Het voorkomingsprincipe, ingeschreven in het EU-verdrag, moet verder strikt worden toegepast. Tenslotte dringt een beperking van het aantal toegelaten stoffen zich op zodat hun verspreiding in het milieu (o.a. gronden oppervlaktewater) en de voedselketen kan worden gecontroleerd.

INTEGRAAL BELEID

Volgens Stefaan Claeys moeten *"de Europese beleidsverantwoordelijken voor landbouw, volksgezondheid en leefmilieu samen een beleid uitstippelen, erop gericht om het gebruik van pesticiden door de landbouwsector, huishoudens en openbare besturen terug te dringen".* Tevens moeten de pesticiden, waarvan de hoge giftigheid of kankerverwekkendheid bewezen zijn, op lange termijn worden verboden. Dit alles kan enkel mits een gericht doelgroepenbeleid (landbouw, industrie, openbare besturen en huishoudens) met telkens specifieke doelstellingen. Hiervoor bestaan tevens specifieke instrumenten. Via dwingende regels kan men een verbod opleggen of beperkingen instellen op het vlak van de verkoop of het gebruik van bepaalde bestrijdingsmiddelen. Heffingen (bv. ekotaks) op het gebruik van bestrijdingsmiddelen en subsidies aan initiatieven die erop gericht zijn om het gebruik van pesticiden terug te dringen (bv. omschakelpremie voor de biologische of geïntegreerde landbouw) vormen een aanvullend instrumentarium. Tenslotte is er nood aan actieve sensibilisering van de diverse doelgroepen.

DJ

Voor BBL is het duidelijk dat pesticiden waarvan de hoge giftigheid en de kankerverwekkendheid bewezen zijn, op lange termijn verboden moeten worden. (foto Frans Geys)

BBL PRESENTEERT MEMORANDUM AAN VLAAMSE REGERING

De Vlaamse regering begint enigszins gehandikapt aan de zware opdracht om de kwaliteit van onze leefomgeving te verbeteren. Ze is immers nog steeds bezig met de verdere uitbouw van het milieubeleidsinstrumentarium. Zowel het MIRA en het Ruimtelijk Structuurplan als ook de werkzaamheden van de Commissie Bocken dragen hiertoe bij. Vooral het gebrek aan structurele planningskaders om de visie op duurzame ontwikkeling vorm te geven, is en blijft een fundamenteel knelpunt.

ACTION PLEASE!

Volgens BBL-beleidsmedewerker Rik De Baere wordt het echter dringend tijd om de fase van beleidsvoorbereidende studie af te sluiten en met de beschikbare instrumenten snel tot concrete actie over te gaan. "De Vlaamse regering zal hierbij een gezond evenwicht moeten vinden tussen de verdere uitbouw van het instrumentarium zoals kaderdecreet milieubeleid, nieuwe regulerende heffingen, natuur- en milieu-educatie én het uitwerken van prioritaire aktiegerichte maatregelen", stelt Rik De Baere. "De invoering van een volwaardige milieubeleidsplanning met een decreet algemene bepalingen milieubeleid en de ruimtelijke structuurplanning moeten aan dit aktiegericht beleid een blijvende dynamiek geven".

INTEGREREN NOODZAKELIJK

De uitwerking van een geïntegreerd beleid inzake duurzame ontwikkeling is een zware opdracht. In het verleden is van deze beloofde integratie weinig in huis gekomen. Daarom formuleert de milieubeweging in haar memorandum een aantal suggesties voor de integratie van D.O. in andere bevoegdheidssterreinen. Daarbij is vooral het energiebeleid belangrijk. Via een beleid gericht op rationeel energiegebruik moet een daling van de energievraag en de uitstoot van ondermeer CO₂ gerealiseerd worden.

AUTOVERKEER TERUGDRINGEN

De nieuwe Vlaamse regering moet ook werk

In de voorbije verkiezingskampagnes is het milieutema weinig aan de orde geweest. Bond Beter Leefmilieu (BBL), koepel van de Vlaamse milieubeweging, wil dat de nieuwe Vlaamse regering een bredere visie rond de milieuproblematiek aan bod laat komen. Men moet uitdrukkelijk het konsept 'Duurzame Ontwikkeling' (DO) als uitgangspunt van het overheidsbeleid erkennen. Dit betekent dat D.O. concreet doorwerkt in alle ministeriële bevoegdheden (integratie) en dat alle onderdelen van het regeerakkoord stroken met deze principes.

maken van een terugdringing van het personen- en vrachtvervoer over de weg. "Dit moet gebeuren door het aanrekenen van de eksterne kosten van het wegtransport, een absoluut moratorium op de aanleg van nieuwe wegen en intensieve programma's ter bevordering van openbaar vervoer", stelt Rik De Baere. "Voor de regionale luchthavens moet een uitdoofscenario worden uitgewerkt".

Het voorliggend ontwerp-Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen moet volgens de milieubeweging op korte termijn afgewerkt worden en bindend worden geïmplementeerd. "Daarom is er dringend nood aan een nieuw dekretaal kader voor de ruimtelijke ordening", aldus Rik De Baere. "In het bindend structuurplan moet de ontwerp-Groene Hoofdstructuur ingebed worden en in afwachting van een definitief structuurplan dient er een moratorium afgekondigd op de wijziging van 'zachte' naar 'harde' bestemmingen".

PRIORITAIRE PUNTEN

Binnen het strikte milieubeleid staan volgende prioritaire punten op het BBL-verlanglijstje: definitieve goedkeuring van het ontwerp-MAP, de ekologische milieukwaliteitsnormen, het goedkeuren van Vlarem II-bis, de uitwerking van een integraal waterbeheer (o.a. verdroging), een aangescherpt afvalstoffenplan, meer aandacht voor licht- en geluidshinder en maatregelen tegen de verzuring en de zomersmog. Tot slot wil de milieubeweging een versterkt natuurbeleid met een nieuw dekret op het natuurbehoud, voldoende financiële middelen én de bindende vastlegging van de Groene Hoofdstructuur.

DJ/PD

Exemplaren van het memorandum zijn gratis verkrijgbaar bij BBL, 02/539.22.17.

BBL-voorzitter Gust Feyen werd door Vlaams formateur Van den Brande tijdens die regeringsonderhandelingen ontvangen en drong tijdens een onderhoud aan op een beleid dat duurzame ontwikkeling als uitgangspunt heeft. (foto Stephan Vanfleteren)

WET & MINA

ONTWERPDEK- REET BETREF- FENDE HET NATUUR- BEHOUD EN HET NATUURLIJK MILIEU.

Nog net voor de verkiezingen heeft de Vlaamse regering een ontwerpdecreet betreffende 'het natuurbehoud en het natuurlijk milieu' goedgekeurd. Hiermee komt de Vlaamse regering net op de valreep enigszins tegemoet aan de oude eis van de milieubeweging om de wet van 12 juni 1973 op het natuurbehoud te aktualiseren.

De stelselmatige aftaking van de natuur in Vlaanderen, bewijst dat er nieuwe initiatieven nodig zijn binnen het natuurbeleid. Een nieuw dekretaal kader, met nieuwe juridische instrumenten is daarvoor onontbeerlijk. Bovendien is het Vlaams Gewest verplicht om dringend uitvoering te geven aan belangrijke internationale verplichtingen zoals de Europese Vogel- en Habitatrichtlijn en de biodiversiteits-konventie van de UNCED-konferentie in 1992.

MINA-RAAD POSITIEF

Gezien de prioriteit van dit dekreet, heeft de Mina-raad snel een eerste spoedadvies in hoofdlijnen uitgebracht. De Raad stelt tevreden vast dat het ontwerpdecreet de visie weerspiegelt uit zijn konsensusadvies over de Groene Hoofdstructuur.

De nieuwe verbrede visie op natuurbeleid blijkt uit de doelstelling: het behoud, de bescherming, de

ontwikkeling en het beheer van de natuur en van het natuurlijk milieu in het Vlaams Gewest zowel in de bebouwde als in de open ruimte, en de maatschappelijke inpassing van het natuurbehoud.

Ook de handhaving of het herstel van de vereiste milieukwaliteit behoort tot het natuurbeleid.

Ter begeleiding en ondersteuning van dit beleid voorziet het ontwerpdecreet in de werking van de Vlaamse Hoge Raad voor Natuurbehoud (adviesring) en het Instituut voor natuurbehoud (wetenschappelijk onderzoek).

PLANNEN OP ELKAAR AFSTEMMEN

De belangrijkste vernieuwing is ongetwijfeld de planningsbasis voor het natuurbeleid. Het vijfjaarlijks Vlaams natuurbeleidsplan zal afgestemd worden met de andere algemene milieubeleidsplannen op basis van het recent goedgekeurde dekreet 'algemene bepalingen milieubeleid'. In vijf deelplannen zal specifiek aandacht besteed worden aan: gebiedsgericht beleid, ecologische milieukwaliteit, soortenbescherming, doelgroepenbeleid en provinciale en lokale overheden. De Mina-raad vindt dat de bepalingen uit het natuurbeleidsplan ook bindend moeten kunnen zijn en niet alleen indicatief kunnen blijven. Aan de uitwerking van de soortenbescherming en de natuur- en milieuedukatie werden aparte hoofdstukken gewijd. Het ontwerp herneemt ook grotendeels de bestaande reglementering voor de verwerving, erkenning en beheer van reservaten. De Mina-raad wees op de belangrijke aanvullende rol van erkende natuurverenigin-

gening. Deze instrumenten moeten volgens de Mina-raad echter nog beter uitgewerkt worden.

BEHEERSPLANNEN FINANCIEEL WAAR- DEREN

De juridische uitwerking van de gebiedskategorieën van de 'Groene Hoofdstructuur', vormt het kader voor de ruimtelijke vertaling van het natuurbeleid. Het ontwerp vermeldt kerngebieden, ontwikkelingsgebieden, verwevingsgebieden (nieuw!), bindingsgebieden en buffergebieden. Deze functies moeten zorgen voor de belangrijke integratie van de natuurdoelstellingen in het algemeen ruimtelijk beleid. Vooral om de internationale gebiedsgerichte verplichtingen (Ramsargebieden, Vogelrichtlijn,...) vorm te geven, kan het Vlaams Gewest 'beheersplannen' opleggen. Net zoals voor de beheersplannen uit het bosdecreet zal financiële ondersteuning verleend worden voor de uitvoering van de gevraagde beheerswerkzaamheden.

KOPPELING TUSSEN NATUUR EN LANDBOUW

In het ontwerp is speciale aandacht besteed aan de koppeling tussen natuurbehoud en landbouw. In bepaalde zones kan de landbouw bijkomende beperkingen opgelegd worden. Hiervoor wordt de term 'beheerslandbouw' ingevoerd. Daarnaast kunnen op vrijwillige basis beheersovereenkomsten afgesloten worden.

Andere, meer algemene instrumenten voor de realisatie van het natuurbeleid, zijn de 'ecologische impulsprojecten'. Dit houdt volgens de Mina-raad in dat voor een bepaalde zone, tijdelijk

bijzondere inspanningen worden gedaan om de Groene Hoofdstructuur te realiseren. De 'natuurinrichting' is vergelijkbaar met de ruilverkaveling voor de landbouw. Zij moet er voor zorgen dat voor de natuur hinderlijke toestanden definitief ongedaan gemaakt worden. De natuurinrichting zal begeleid worden door bestuursorganen met representatieve vertegenwoordigers van de belangengroepen. Daarnaast vroeg de Mina-raad speciale aandacht voor de 'regionale landschappen'. Deze permanente samenwerkingsverbanden hebben reeds bewezen dat er op regionaal niveau positieve betrokkenheid en sensibilisering kan groeien met alle betrokken doelgroepen: landbouw, bosbouw, jacht, visvangsten en recreatie.

EUROPEES JAAR ALSNOG OPFLEU- REN?

Het toezicht en de sanktionering van inbreuken op de natuurwetgeving kan aanzienlijk verbeteren door een uitbreiding van de controlerende (gemeentelijke) ambtenaren, het optrekken van de strafmaat en de mogelijkheid om schade aan de natuur te doen herstellen.

Hopelijk slaagt de komende Vlaamse regering erin om het in mineur verlopende tweede Europees Jaar voor het Natuurbehoud, nog voor het eind ervan op te fleuren met de definitieve goedkeuring van een nieuw dekretaal kader voor het natuurbeleid.

Rik De Baere

gen op het vlak van efficiënte terreinverwerving. De overheid krijgt meer instrumenten om zelf grond te verwerven. Dit kan door gewone aankoop, recht van voorkoop, grondruil en ontei-

voor wie wil slapen op
het raakvlak tussen ergonomie en ekologie

foetons

natuurmattressen

intermezzo lattenbodems

bouwbiologische bedden

hoofdkussens

dekbedden

eko-bedlinnen

natuurlijke babybedden

VRAAG ONZE INFO
NIRWANA®
NATUURLIJK SLAPEN

GIJZELAARSSTRAAT 29 - 2000 ANTWERPEN - TEL 03/238.51.23 - FAX 03/238.15.64

VIND JE GROEN EN ROOD SAMEN PASSEN?

Dan is **Nieuw Links** een blad voor jou.
Om de veertien dagen brengt **Nieuw Links**
een flinke dosis interviews en artikels over
arbeid, milieu, vrede, anti-racisme, Derde Wereld,...
Nieuw Links ijvert voor het samengaan
van ekologischer en arbeidersbeweging
in een ruime progressieve beweging.

Een jaarabonnement op **Nieuw Links** kost 1.000 F.
Storten op rek.nr. 001-1762837-35 van vzw Nieuw Links.

NIEUWLINKS

Maak kennis met Nieuw Links: vul onderstaande bon in,
en zend hem naar
Jan Vanroose, Vingerlingstraat 17/15, 8400 Oostende.
Je ontvangt dan **gratis** het volgende nummer.

Naam:

Adres:

Postnr.: Gemeente:

wenst ter kennismaking een gratis nummer van Nieuw Links te ontvangen.

Met het Green Line-programma streeft Colruyt naar :

- meer aandacht en respect voor het leefmilieu;
- meer milieuvriendelijke produkten;
- duidelijke informatie over die produkten;
- meer milieuvriendelijk werken binnen de eigen organisatie.

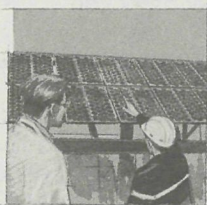
COLRUYT
laagste prijzen in voeding

AL ONZE ENERGIE VOOR MILIEUBESCHERMING

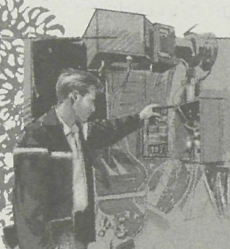
- Sinds 1980 hebben wij onze uitstoot van zwaveldioxyde (SO_2) met 78 % verminderd en die van stikstofoxyde (NO_x) met 38 %. Op die manier bestrijden wij efficiënt het verschijnsel van de zure regen.
- Overeenkomstig onze verbintenis worden de nieuwe hoogspanningslijnen (tot 220 kilovolt) in de mate van het mogelijke ondergronds aangelegd. In 1993 is de lengte van de luchtlijnen niet toegenomen met één enkele kilometer.
- Wij nemen nieuwe produktie-eenheden in gebruik die een hoog energierendement combineren met het gebruik van een milieuvriendelijke brandstof : aardgas. Eveneens uit milieu-overwegingen moderniseren wij de bestaande elektriciteitscentrales.
- Via informatiecampagnes en advies sporen wij onze huishoudelijke en industriële klanten aan tot een weloverwogen energiegebruik, door bijvoorbeeld spaarlampen te gebruiken of aardgastoepassingen met hoog rendement in te schakelen. Dit betekent Rationeel Energiegebruik.

Meting van de temperatuur
en de samenstelling van het
geloosde koelwater

Experimentele
installatie voor
de omzetting van
zonne-energie in
elektriciteit

Controle van de SO_2 -
en de NO_x -uitstoot in
de lucht

Plaatsing van
lampen met laag
stroomverbruik voor
openbare verlichting

Het leggen van ondergrondse
hoogspanningskabels

ASLK-AGENTSCHAP NETWERK, DE PIONIER VAN HET ETHISCH BANKIEREN IN BELGIË

Via een akkoord met de ASLK wordt al het geld dat bij het ASLK-agentschap Netwerk gespaard is, belegd in projecten die zich inzetten voor de vrijwaring van ons leefmilieu, voor emancipatie, welzijnzorg, cultuur en onderwijs.

MEER DAN PERCENTEN

Elk begin is moeilijk, en dat is voor het Netwerk-agentschap niet anders. Want het mikt duidelijk op een cliënteel dat verder denkt dan de simpele percenten op spaargeld. Het zoekt mensen die willen dat hun zuurverdiende spaarcenten op een fatsoenlijke manier belegd worden, en dat in een tijd waarin 'witwassen' hoogtij viert. Meer nog is er de overtuiging dat er zelfs mensen te vinden zijn die een deel van hun interest willen afstaan ten voordele van alternatieve organisaties en kleinschalige projecten en zo een dubbele meerwaarde geven aan hun geld.

DE PARTNERS

Daarom lanceert het Netwerk-agentschap midden 1992 de Spaarbon/Termijnrekening met Krekelcertificaat: een zinvolle belegging voor een periode van 1 tot 5 jaar, waarbij een partner naar keuze gesteund wordt via interestafstand. De cliënten hebben misschien een andere huisbankier voor hun lopende bankzaken, maar voor hun inlagen op langere termijn kiezen ze toch voor sparen zonder bijsmaak. Bovendien voelen ze zich verbonden met één van de partners (Bond Beter

We schrijven 1990. De Berlijnse muur is gevallen, Mandela wordt vrijgelaten. Netwerk denkt na over 'anders omgaan met geld'. Onder dat motto start het ASLK-agentschap Netwerk als eerste agentschap in België, waar het sociaal ethisch bankieren werkelijkheid wordt. Mensen die zich inzetten voor milieu, ontwikkeling, vrede, mensenrechten... verwachten van hun bank een gelijkaardig engagement. Zo nemen zij het niet langer dat het geld dat zij aan hun bank toevertrouwen, geïnvesteerd wordt in landen die de mensenrechten niet respecteren, in wapenhandel of in bedrijven die het milieu als natuurlijke stortplaats misbruiken.

Leefmilieu, Forum voor Vredesactie, Plan International, NCOS, Oxfam WW, Natuurreservaten, VELT, VAKA, Medici tegen Atoomwapens) of met één van de vele Netwerkprojecten.

Het Krekelcertificaat wordt een top-per. Ondertussen is reeds voor 3.460.000 Bef aan interestafstand toegewezen aan de begunstigen: een niet onaardig cadeau van het cliënteel, waarvan 282.380 Bef voor de Bond Beter Leefmilieu.

NIET OM DE HOEK - BIJ DE CLIËNT THUIS

Nochtans is er wat inspanning en vertrouwen vereist om cliënt te worden bij het Netwerk-agentschap. Het werkt voor heel het Vlaamse land, en kan dus niet voor iedereen om de hoek geves-

tigd zijn. Klanten nemen contact op met de vestigingsplaats te Brussel, vlak bij het Noordstation, te midden van een aantal alternatieve organisaties. Sparen bij dit agentschap is dus eigenlijk sparen bij de cliënt thuis, via telefonische of schriftelijke opdrachten.

KREKELPRODUKTEN EN ANDERE BANKVERRICHTINGEN

De bankservice spitst zich vooral toe op de specifieke Krekelprodukten: Krekel-sparen, Krekelshortrekening en Termijnrekening met Krekelcertificaat. Dit is niet voor niets het bankagentschap van Netwerk Vlaanderen vzw. Maar ook voor dagelijkse bankverrichtingen, andere spaarvormen, lenen en verzekeren kan iedereen: organisatie of particulier, hier terecht. Ook daar wordt Netwerk beter van.

FONDSEN VOOR NETWERK VLAANDEREN VZW

Dank zij het systeem van Krekelsparen is Netwerk al jaren in staat vele organisaties te helpen bij het realiseren van kleinschalige projecten. Een belangrijk deel van haar fondsen verkrijgt Netwerk door haar samenwerking met ASLK. Door te kiezen voor het ASLK Agentschap Netwerk wordt de cliënt hier nog nauwer bij betrokken. 'Mijn spaargeld spaart de wereld' blijft dan ook geen loze kreet, maar een middel om te komen tot een rechtvaardige, duurzame samenleving.

Bon terug te sturen naar Agentschap Netwerk, Vooruitgangstraat 333, bus 9, 1210 Brussel

De Spaarbon en de Termijnrekening met Krekelcertificaat zijn beleggingen tegen de gewone ASLK-voorwaarden, met een looptijd van één tot vijf jaar. Vellig en rendabel.

Bij een spaarbon of een termijnrekening met Krekelcertificaat krijgt uw geld de eindbestemming die u kiest. Bijvoorbeeld de Bond Beter Leefmilieu. U kiest welk gedeelte van uw interest u aan de Bond Beter Leefmilieu wil afstaan: 10, 25, 50, 75 of 100%.

Een spaarformule waarbij uw geld dezelfde keuze maakt als uzelf.

A n t w o o r d s t r o o k

☐ Stuur mij de nodige formulieren voor:

- ☐ de aankoop van een Spaarbon met Krekelcertificaat.
- ☐ het openen van een Termijnrekening met Krekelcertificaat.

☐ Eerst wil ik meer informatie.

Naam en voornaam:

Geboortedatum:

Adres:

Postnummer & gemeente:

Telefoon:

Ik doe interest-afstand tvv de Bond Beter Leefmilieu:

- ☐ 10% ☐ 25% ☐ 50% ☐ 75% ☐ 100%

PROCTER & GAMBLE :
KWALITEITSPRODUKTEN
GEMAAKT MET ZORG VOOR HET MILIEU

Dash dreft *ARIEL*

***VIZIR* Lenor**

**Mr.
Proper**

VIAKAL®

Pampers

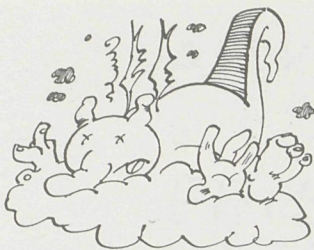
always

CAMAY OIL *of* OLAZ

**Pétrole
hahn**

PANTÈNE

VICKS

EKO-TIPS

VERLICHTING IN ALLE ST(R)ATEN

Gebouwen, straten, pleinen en autosnelwegen verrassen ons vaak met een heus lichtspel. Die overvloed aan lampjes allerhande is echter dikwijls hinderlijk voor het leefmilieu en zijn bewoners. Ook inzake de verlichting van openbare gebouwen kan er nog heel wat gebeuren. Vaak volstaan enkele eenvoudige ingrepen. Milieurama wijst je de weg tussen licht en donker...

Beginnen we met publieke en openbare domeinen. De verlichting hiervan gebeurt door de lokale besturen. De plaatselijke interkommunale zorgt voor installatie en onderhoud ervan. In het verleden werden straten en pleinen vooral verlicht met kwikdamp-lampen, maar sinds kort wordt ook de zuiniger natriumlamp gebruikt. Dat is alvast een evolutie in de goede richting: dergelijke natriumlampen scoren op vlak van lichtefficiëntie heel wat beter. Dergelijke nieuwe lampen vergen bijpassende nieuwe armaturen die ook

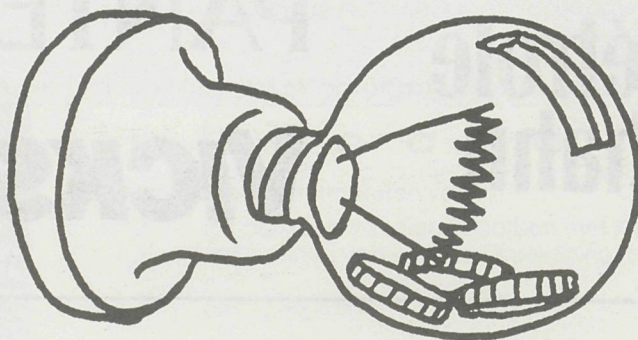
meer efficiëntie garanderen. Binnen de categorie van natriumlampen maken we onderscheid tussen die onder hoge druk (SON) en die onder lage druk (SOX). De lagedruk lampen zorgen voor het bekende gele licht op de autosnelwegen.

KANTOREN ANDERS VERLICHTEN

De verlichting van je kantoor eens grondig doorlichten, kan heel wat interessante informatie opleveren. Immers, de voorbije jaren zagen een aantal initiatieven het licht die niet alleen voor kantoor-

gebouwen maar ook voor je eigen bureel of werkkamer bijzonder interessant kunnen zijn. We zetten ze even op een rijtje. De nieuwe generatie TLD-fluorescentielampen bijvoorbeeld geven meer kleur en meer licht. Om de gewenste verlichting te bereiken heb je dus minder armaturen nodig en dienen de lampen ook minder vaak vervangen te worden. Een goede zaak. Deze TLD-fluorescentielampen zijn bruikbaar voor alle openbare gebouwen van scholen over winkels en kantoren tot heuse industriekomplexen.

IK HAD ZE ME TOCH WEL
ANDERS VOORGESTELD ...
... DIE SPAARLAMPEN

EKO-TIPS

Het enige wat je te doen staat, is de vroegere TL-lampen te vervangen. Daarnaast zijn voor efficiënte verlichting goede armaturen van belang, bijvoorbeeld armaturen met een goed spiegelend vermogen die het licht beter naar de werkzones bundelen. Armaturen zijn bedoeld om het licht daarheen te sturen waar het ook daadwerkelijk nodig is. Door effectieve armaturen te gebruiken, kan het te installeren vermogen vaak geminimaliseerd worden. Renovaties van oudere installaties door vervanging van oude lampen en oude

PHILIPS TLD-LAMP KAMPIOEN IN ZUINIGHEID

Steeds meer raakt de spaarlamp ingeburgerd in het huishouden als een energiezuinig en duurzaam alternatief voor de wegwerp-gloeilamp. De spaarlamp past in dezelfde armatuur als een gloeilamp en is op die manier bijzonder makkelijk te installeren.

Eigenlijk is een spaarlamp niets anders dan een kompakte TL-lamp en ook de evolutie van die 'grote broer' bleef de voorbije jaren niet stil staan. De tijd dat TL-verlichting synoniem stond voor een koude en harde verlichting met flikkerende lampen en lelijke armaturen, ligt ver achter ons. De huidige generatie TL-lampen zijn smaller, gaan nog langer mee, hebben weinig of geen opstarttijd nodig en... ze kunnen verschillende kleurtemperaturen weergeven: van koud tot natuurgelukkig warm daglicht. Vooral dat laatste is heel belangrijk. De eerste horen thuis in werk-

plaatsen en kelder, de laatste horen thuis in de keuken of op het bureau. Zo maak je het alleen nog aangenamer.

Philips Lighting biedt een reeks TLD-lampen aan waarvan de kleureigenschappen geperfectioneerd zijn. Ook warmere tinten zijn dus beschikbaar. De huidige generatie TLD-lampen gaan nog langer mee, zelfs tot 12.000 branduren. Ze blijven ook na 10.000 uren een constant lichtnivo houden. En ze zijn nog efficiënter dan vroeger. Ze worden elektronisch bedreven, een starter is niet meer nodig. Hinderlijke lichtflikkeringen kunnen niet meer voorkomen. En de hoogfrequentie TLD's zijn ook eenvoudig regelbaar en dimbaar als je ze gebruikt samen met voorschakelapparatuur.

Uiteraard kan u ook nog steeds spaarlampen installeren in uw

lampendaire in uw woonkamer. De spaarlampen verbruiken vijf keer minder energie als een gloeilamp en gaan tien keer langer mee. En ook bij deze spaarlampen zet de evolutie zich verder. Diversifikatie treedt steeds meer op. Er zijn spaarlampen vervaardigd in een aantrekkelijk design, zoals een melkwitte ballon die past in armaturen waarin de lamp zichtbaar is of vervaardigd in een reflektor-spot die kan gebruikt worden in ingebouwde plafondarmaturen. De bol verspreidt een diffuus licht in de woonkamer. De spot is interessant voor gerichte lichtverspreiding. De reflektor kan op nieuw gebruikt worden.

*Info: Philips Lighting,
Tav. Mevr. Martine Crécès,
Tweestationsstraat 80;
1070 Brussel.
Tel. 02/525.76.30.,
Fax. 02/525.76.94.*

inefficiënte armaturen, levert vaak aanzienlijke kostenredukties. Je hebt immers minder lampen en veel minder energie nodig. Philips Nederland heeft laten onderzoeken in hoeveel Nederlandse kantoren en ruimtes in de gezondheidszorg, de verlichting te renoveren is. De totale vervanging door hoogfrequentie TL-systemen zou voor Nederland een vermindering van 450.000 kW betekenen of een besparing van één flinke elektriciteitscentrale.

Er zijn ook computergestuurde lichtbeheersingsystemen op de markt. Ze geven automatisch het gewenste verlichtingsnivo. Het systeem zorgt er ook voor dat het licht 's middags uit-

gaat en 's avonds niet blijft branden als iedereen vertrokken is.

FRUIT KWEKEN MET MINDER LICHT

De verlichting van serres zorgt 's avonds voor lichtvlekken in het landschap. Het licht verpreidt zich vrij over de horizon. Het serre-glas weerspiegelt het licht immers niet. Gericht armaturen kunnen hier een oplossing bieden. Nieuwe lampen, met een interne aluminiumspiegel, stralen ook een veel groter deel van het licht naar beneden. Op die manier wordt het verlies naar boven voor een groot deel weggewerkt. Hiervoor is noch een reflektor, noch een armatuur nodig. Er

wordt bovendien minder materiaal gebruikt en er is ook overdag minder schaduw op de planten. Deze verandering van verlichting kan de tuinbouwsector ook economisch heel wat opleveren: de energiekosten worden met deze nieuwe peer-vormige reflektorlamp tot de helft teruggebracht.

Dirk Van Regenmortel

Vind je deze rubriek net niet ver genoeg gaan? Wil je meer gedetailleerde informatie over konsumententips allerhande (milieuvriendelijke producten, alternatieven, adressen,...)? Bel dan op maandag of dinsdag naar BBL, (02/539.22.17.) en vraag naar Martine Langen.

BOEK & MILIEU

24

Aanwinstenlijst van de milieubiblioteek

De stapel boeken en andere literatuur die maandelijks de biblioteek van de Bond Beter Leefmilieu bereiken, blijft onophoudelijk groeien. Om de rubriek **Boek en milieu** overzichtelijk te houden bespreken we voortaan slechts een **selectie**.

Een **volledig overzicht** van nieuw materiaal vind je voortaan in de **Aanwinstenlijst**, een tweemaandelijks publicatie van het documentatiecentrum van de Bond Beter Leefmilieu, Indocel vzw.

Je kan je eenvoudig telefonisch of via onderstaande bon abonneren. Ons telefoonnummer is 02/539.22.17. En dit is ons adres: BBL, Indocel vzw, Overwinningstraat 26 bus 11, 1060 Brussel.

☐ Ik wens een abonnement op de Aanwinstenlijst en stort 600 frank (lidverenigingen betalen slechts 400 frank!) op rekeningnummer 001-1475409-18 van BBL, Overwinningstraat 26, 1060 Brussel.

☐ Ik wens eerst een proefnummer te ontvangen van de Aanwinstenlijst

Naam:

Straat & nr.:

Postnr. & gemeente:

NIEUWE BOEKEN

Milieukwaliteitscriteria nieuwe woongebieden, Ministerie VROM, Den Haag, Distributiecentrum, Tel. 00.31.79.44.94.49, 1994, 114 p.

In het structuurplan Vlaanderen worden nieuwe woongebieden vooropgesteld. De eis om zo goed mogelijk rekening te houden met milieueisen en milieueffekten geldt zeker voor de lokatiekeuze en inrichting van nieuwe woongebieden. Dit rapport biedt een afwegingskader voor het maken van gefundeerde keuzes in de ruimtelijke ordening zonder de milieukriteria te vergeten. Zowel t.o.v. industrie, veehouderij als wegeninfrastructuur worden criteria vooropgesteld.

Tussen loyaliteit en selectiviteit, Stefaan Walgrave, uitgeverij Garant te Leuven, 1995, 373 p., ISBN 90-5350-347-1. 995 fr., boekhandel.

In deze studie wordt uitgebreid stilgestaan bij de verhouding tussen Agalev en de milieubeweging, derde wereldbeweging en vredesbeweging. Zullen deze nieuwe sociale bewegingen ook verzuilen met de groene partij of is de huidige liefde-haatverhouding een model voor de verzuilde traditionele partijen en hun oude sociale bewegingen? Een poging tot antwoord.

Uit de ban van de ring, KVIV Genootschap planologie, Urban Design vzw en Langzaam Verkeer vzw, Tel. 016/23.94.65, 1994, 135 p., met luchtfoto's, ISBN 90-

74633-03-X, 698 fr., boekhandel.

In het structuurplan Vlaanderen spreekt men van het versterken van de stedelijke gebieden. Stedebouw gaat dikwijls onbewust uit van de stadsontwikkeling binnen de ring. Zo is de open ruimte dikwijls ongemerkt dichtgebouwd, zijn de verkeersafwikkelingen via de ringwegen dikwijls onadekwaat gebleken. Aan de hand van vier voorbeelden uit Leuven, Kortrijk, Antwerpen en Brussel wordt aangegeven hoe planologen 'uit de ban van de ring' kunnen raken.

Ruimte voor de fiets, Projectgroep masterplan fiets, Ministerie van verkeer en waterstaat, Den Haag, Tel. 00.31.70.35.16.489, 1994, 84 p., kleurenfoto's, 30 gulden.

De fiets als vervoermiddel bij uitstek in de stad, daar gaat het om. Een stedelijk fietsbeleid vraagt om ruimte voor veilig en comfortabel rijden met de fiets en om ruimte voor fietsstallingen. Veertien steden voornamelijk in Nederland maar ook in Duitsland, Denemarken en Zwitserland worden belicht. Ook betrokken politici, ambtenaren en fietsers in de straat geven hun commentaar.

De elektriciteitssector en de consument, Swoka, Instituut voor consumentenonderzoek, Den Haag, Tel. 00.31.70.34.69.225, 1994, 95 p., 45 gulden.

De Nederlandse, maar ook de Belgische elektriciteitssector is in volle ontwikkeling. Distribu-

tiebedrijven werken samen en leveren naast elektriciteit ook gas en kabelansluitingen. De schaalvergroting moet gezien worden in Europees perspectief om de concurrentieslag aan te kunnen. In dit rapport worden de gevolgen voor de konsument ingeschat, die slecht weinig invloed heeft op tarieven en leveringsvoorwaarden van die sector.

Kritisch consumeren: producent-vriendelijk bekeken, Oxfam Wereldwinkels, Tel. 09/223.01.61, 1994, 35 p., 70 fr., te koop in alle Wereldwinkels.

Kritisch consumeren betekent in dit geval niet alleen rekening houden met gezondheid en milieu, maar veeleer nagaan waar de producten vandaan komen, wie heeft ze geproduceerd en op welke wijze, en naar wie gaat de winst? Niet de verkoopbaarheid en winstmaximalisatie zijn hier de criteria, maar de producent en de produktiewijze. Vlot geschreven brochure, vooral gericht naar de eigen Wereldwinkelproducten.

Het bos ontdekken en begrijpen: educatief dossier, WWF-België, documentatiecentrum, Waterloosteenweg 608, 1060 Brussel, 1994, 44 fiches, 300 fr. op rek.nr. 736-3021660-77 m.v.v. 'bosdossier'.

Gloednieuw educatief dossier dat zich vooral richt naar leerkrachten van het basisonderwijs en de eerste graad van het secundair. Het gebruik van het

dossier vereist geen voorafgaande kennis maar des te meer een open ingesteldheid en een dosis nieuwsgierigheid om het bos via een bezoek te leren kennen. Het bos wordt ontdekt via de zintuigen, als bron van artistiek inspiratie en via observatie en beschrijving. Ook het bos als ecosysteem en als bron van belangenconflicten komt aan bod.

Het ruimtelijk structuurplan Vlaanderen: een beleidsinstrument voor economische ontwikkeling, Wim Vanhaverbeke, Centrum voor Economische Studiën te Leuven, Tel. 016/32.67.25, 1994, 29 p., 100 fr.

Volgens de auteur moet het structuurplan Vlaanderen gesteund worden door een bredere visie op economische ontwikkeling van Vlaanderen, wat tot op heden niet bestaat. Het economisch beleid zou de versterking van de gewenste ruimtelijke structuur als volwaardig element in zijn beslissingen moeten integreren. Omgekeerd zou het beleid inzake ruimtelijke ordening moeten nagaan hoe de gewenste economische structuur optimaal kan inspelen op de economische mogelijkheden van Vlaanderen en zijn subregio's.

Voorontwerp decreet milieu-beleid, Interuniversitaire commissie tot herziening van het

milieurecht in het Vlaamse gewest, uitgave die Keure te Brugge, Tel. 050/33.12.35, 1995, 1314 p., ISBN 90-6200-818-6, 2.750 fr., boekhandel.

De studie voor de herziening van het milieurecht van de zogenaamde 'Commissie Bocken' mondde uit in dit lijvig juridisch rapport. Het bevat naast de artikelen van het voorontwerp een memorie van toelichting, 13 delen.

Naast de sectoren water, bodem, afval en geluid, komen economische maatregelen, bedrijfsinterne milieuzorg, handhaving, veiligheid en schadeherstel in de kijker. Inleidende bepalingen, besturen en adviesorganen, vrije toegang tot milieu-informatie en besluitvorming vormen het kader van dit werk.

Vervolgiging en handhaving inzake milieudeliktten, redaktie J. Van den Berghe en Dirk Bogaert, uitgeverij Story Scientia en Belgische vereniging voor milieurecht, Tel. 0800/14500 bij Kluwer Rechtswetenschappen, 1994, 181 p., ISBN 90-6321-970-9, 1940 fr., boekhandel.

Verslagboek van een colloquium over dit thema met bijdragen over het vervolgingsbeleid van de parketten in Vlaanderen en Nederland, als ook in Wallonië (franstalige bijdragen). In een tweede deel wordt de rechtsleer terzake be-

licht. Het derde deel bevat standpunten over deze materie van de Vlaamse, Waalse en Brusselse gemeenschap. Petrofina, Mina-raad en van 'Magistratuur en maatschappij'. Interessant omdat over deze materie niet veel gepubliceerd wordt.

Jaarverslag 1993 van CCRX, Coördinatie-commissie Metingen in het Milieu, Bilthoven Nederland, Tel. 00.31.30.74.36.70, 1995, gratis te verkrijgen.

Jaarlijks rapport met weergave van metingen van milieu-gevaarlijke stoffen in Nederland in lucht, water, bodem en voeding. Zowel zware metalen als gevaarlijke organische verbindingen, voedingsstoffen zoals nitraten zijn opgenomen als ook radio-activiteit.

Tussen wasmand en af-druiprek, Chemiewinkel Universiteit van Amsterdam, Tel. 00.31.20.525.5607, 1994, 128 p., ISBN 90-71672-15-8, 15 gulden (exkl. verzending), te bestellen bij MilieuBoek (zie kader)

Een nieuw boekje over aard, gezondheidsrisiko's en milieueffekten van was- en reinigingsmiddelen. Met tips voor een veilig en minder milieubelastend produkt. Een pluspunt is de gemiddelde samenstelling van de gangbare producten en hun alternatieven. Er wordt echter niet voldoende

DE MILIEUBIBLIOTHEEK VAN DE BBL

De milieubibliotheek is open elke maandag en dinsdag van 9 tot 12 en van 14 tot 17 uur. Op woensdag enkel op afspraak. Je kan er meer dan 13.000 boeken en 300 tijdschriften inkijken; er wordt echter niets uitgeleend. Beperkte documentatieaanvragen, zoals kopieën van tijdschriftenartikelen uit de TEMALIJS, worden opgestuurd tegen 5 frank per kopie.

De boeken en rapporten die hier worden voorgesteld, zijn gewoonlijk niet bij de Bond Beter Leefmilieu te verkrijgen. Ze zijn wel te bekijken in onze uitgebreide milieubibliotheek. Nagenoeg alle Nederlandse uitgaven kan je bestellen bij: MilieuBoek Postbus 18169 NL-1001 ZB Amsterdam 020/624.49.89 Milieubook heeft een Belgisch rekeningnummer)

Je kan steeds publikatielijsten van bepaalde thema's aanvragen (100 frank per thema en 10 frank per blad).

ingegaan op de milieueffekten van de producten en geen merknamen genoemd. In die zin is het voor een doorsnee bewuste konsument nog altijd moeilijk om een milieubewuste keuze te maken omdat de ingrediënten zelden op de verpakking staan.

TEMALIJS MILIEU EN GEZONDHEID

BOEKEN EN RAPPORTEN

Basisboek milieu en gezondheid, redaktie J.W. Copius Peereboom
Uitgave Boom, Amsterdam, 1994

Basisboek milieukunde, redaktie J.W. Copius Peereboom
Uitgave Boom, Meppel, 1991

Milieu en huid: de huid als spiegel van het milieu
Uitgave Boom, Meppel, 1992

Fotochemikaliën en voortplanting: riskant?
Uitgave Wetenschapswinkel Biologie, Utrecht, 1993

State of the world 1994, Lester Brown e.a.
'Assessing environmental health risks'
World Watch institute, New York, 1994

De ziekte van het gangbare: in stelling tegen gangbare arbeid en gangbare gezondheid
Uitgave Commissie Oriënteringsdagen, Utrecht, 1993

Milieu en genetisch risico, Luc Hens e.a.
Uitgave Nederlandsche Boekhandel, Antwerpen, 1985

TIJDSCHRIFTENARTIKELS

Bevolking vreest gezondheidsschade door milieuverontreiniging
In Toegepaste Wetenschap, 1990, nr.2, p.49-53

Ziek zonder bewijs
In Milieudefensie, 1991, nr.10, p.2-5

Relatie tussen gezondheid en milieu moet duidelijk worden
In Gif nieuwsbrief, 1994, nr.49, p.13

Ziek van het milieu: soepele normen vertroebelen het beeld

In Milieudefensie, 1993, nr.9, p.6-9

De beoordeling van risico's van kankerverwekkende stoffen
In Lucht en omgeving, 1988, nr.4, p.139-142

Milieubelasting, sociaal-economische status en gezondheid
In Milieu, 1992, nr.5, p. 143-148

Hoe ziek worden we van het milieu? : de complexe relatie tussen milieu en gezondheid
In Brabant natuurlijk, 1995, nr.1, p. 4-7

Martine Langen

LEZERSRUBRIEK

Vind je dat het op vlak van milieu allemaal wat te grof worden? Of wil je een pluim op iemands milieuhoud steken? Stuur dan jouw brief naar de lezersrubriek van Milieurama, Overwinningstraat 26 in 1060 Brussel. Uiteraard is het onmogelijk om alle brieven te publiceren. De redactie kan, om praktische redenen, brieven ook inkorten.

In België en Europa kan geen goede vogel- en milieubescherming worden gevoerd, zonder een goede samenwerking met de Zuid Europese landen als Frankrijk, Spanje, Italië, Griekenland, Turkije, Malta, Cyprus en Portugal. Het is aan die landen om mee te werken en de jagers aan banden te leggen. De uitmoording van het Europese vogelbestand door deze jagers moet immers worden gestopt.

Elk jaar worden in Zuid-Europa miljoenen trek- en standvogels vermoord. Wanneer deze praktijken worden verdergezet, dan dreigt een milieuramp van eerste orde. Vogels zijn immers een uitstekend middel voor de bestrijding van insecten. Wanneer we verder ons vogelbestand uitmoorden, dan kunnen we nog meer heil zoeken in chemische insectenverdelging. Echter, steeds meer blijkt dat insecten weerstand bieden tegen deze gifspuitjes en busjes allerhande. Bovendien zijn deze chemische bestrijdingsmiddelen bijzonder schadelijk voor het leefmilieu.

De Europese overheid is verantwoordelijk voor een gezond leefmilieu overal in Europa. Een beleid dat onze vogels beschermt, maakt hier een essentieel onderdeel van uit.

Leopold De Smet,
Lede

Puzzelen

Door Dirk Serneels

Frank Swinnen uit Heverlee en Ann Vermant uit Nevele zijn de winnaars van de Milieurama-puzzel, editie mei. Ze krijgen binnenkort hun boekenpakket thuisbezorgd. Zin om je postbode ook met zo'n pakje voor de deur te zien staan? Vul onderstaande puzzel dan als de bliksem in. Doe je het korrekt, dan vormen de beginletters van boven naar beneden een bepaalde vorm van milieuverontreiniging. Op de vijfde rij verschijnt de naam van een mogelijke methode om die vervuiling vorm aan te pakken. Stuur je antwoord vandaag nog naar Bond Beter Leefmilieu, Milieurama-puzzel, Overwinningstraat 26, 1060 Brussel. We kunnen je alvast vertellen dat we deze maand extra-interessante boekenpakketten hebben klaarliggen... Doen!

Lettergrepen:

ben - borst - bos - bran - deu - ding - e - e - een - ei - er - eu - fi - ge -
geel - gen - gen - gors - i - i - i - im - je - kruid - la - laan - le - lu -
men - mijt - mis - mu - na - na - ne - noord - oer - oog - or - preg - re -
ri - ring - rood - roof - sie - so - ta - tai - tai - te - te - tie - tie - tie - to -
to - tro - um - ver - zee - zeen - ziek

1. Giftige benzine-komponent (7)
2. Beschermde vogel (8)
3. Zware waterstof (9)
4. Sleutelbloem (9)
5. Erfelijke wijziging (7)
6. Afvalverwerkingsmethode (11)
7. Voedselverrijking (12)
8. Inheemse zangvogel (11)
9. Natuurlijk bos (6)
10. Sterk vervuilde zee (8)
11. Oplosmiddel (7)
12. Biologische bestrijder (7)
13. Uitworp (7)
14. Energiebesparingsmethode (8)
15. Lamprei (8)
16. Chemische houtbescherming (11)
17. Chemisch wapen (9)
18. Kadniumvergiftiging (14)
19. Belgische provincie (5)
20. Soort gors (8)

Oplossing van het april-nummer:

1. Kangoeroe; 2. aanrijding; 3. radon; 4. eikel; 5. lozing; 6. verhoor;
7. autobus; 8. nitraat; 9. netmaag; 10. oehoe; 11. plankton; 12. proefdier;
13. eland; 14. nikkel; 15. ivoor; 16. vuurdoorn; 17. kobra; 18. veluwe;
19. loopkever; 20. ekster; 21. eskimo; 22. smeerpip. Vertikaal verschijnt er
dan: Karel Vannoppen/IVK/Vlees/Groeihormonen/Korruptie.

KALENDER

TUINEN KIJKEN BIJ LEEFMILIEU LONDERZEEL...

Op zondag 2 juli organiseert Leefmilieu Londerzeel al voor de 5de keer zijn 'Tuinen Kijken'-activiteit. Dit jaar staat de kleinschalige partikuliere waterzuivering centraal. Naast het openstellen van een aantal tuinen, kan je ook het Biologisch Groententeeltbedrijf Sergoris in Steenhuffel bezoeken. Het dagtema van kleinschalige waterzuivering wordt ingevuld door een tentoonstelling en enkele lezingen, ondermeer door Dialoog vzw, over het onderwerp. Voor de gelegenheid kan je ook het materiaal van een aantal bedrijven, actief in de sektor van de kleinschalige waterzuivering, op zijn waarde testen.

Vermits Leefmilieu Londerzeel al toe is aan de 5de editie van 'Tuinen Kijken' krijgt deze editie een feestelijk kleedje aangetrokken. De hele dag kan je aan eten drinkstands allerhande je honger en dorst stillen. Opbrengsten daarvan gaan naar het Natuur aankoopproject van Leefmilieu Londerzeel en Natuurreservaten vzw.

*Inlichtingen: Leefmilieu Londerzeel vzw,
Maldersesteenweg 104,
1840 Londerzeel,
Tel. 052/30.47.45.*

... EN TUINEN BELEVEN MET VMPA

Ook de Vereniging voor Milieu-educatie Provincie Antwerpen vzw (VMPA) zet deze zomer de poorten van zijn tuin wagewijd open. Tijdens een vakantie cursus van 17 tot 19 juli krijg je een kijk op tuinen en natuurbeleving in de Zuiderkampen.

Tijdens de vakantie cursus kan je een zestal verschillende tuinen bezoeken in Halle, Schilde, Turnhouten Merksplas. Bedoeling is om op een aanschouwelijke

manier het onderscheid te tonen tussen een biologische groententuin, een boerentuin, een kruidentuin, een insektentuin, een heemtuin en een ecologische siertuin. De eigenaars of ontwerpers van de tuinen leiden je doorheen de tuin en geven tips waarmee je als tuin-freak best rekening houdt. De cursus gaat door van 9u30 tot 16u00 en kost 1.200 frank.

*Inlichtingen: VMPA,
Ommeganckstraat 26,
2018 Antwerpen,
Tel. 03/231.56.53.,
Fax. 03/226.23.33.*

BOUWEN AAN EEN TOEKOMST VOOR HET BOS

Van 1 juli tot 31 augustus kan je in het Koninklijk Belgisch Instituut voor de Natuurwetenschappen gaan kijken naar de tentoonstelling 'Bouwen aan een toekomst voor het bos'. Deze tentoonstelling geeft een overzicht van de inspanningen die het Wereldnatuurfonds (WWF) de voorbije jaren deed om bossen over de hele wereld beter te beschermen.

In 1993 steunde het WWF de oprichting van de Raad voor een Duurzaam Bosbeheer (FSC). Bedoeling van deze Raad is te komen tot een internationaal certificeringssysteem op basis van criteria voor het behoud van de biodiversiteit. In België brengt WWF alle houtinvoerders en -verdelers die de principes van een duurzaam bosbeheer onderschrijven, samen in de Club 1997. Alle leden daarvan verbinden zich ertoe om vanaf 1995 hun klanten te informeren over de oorsprong van hun

te koop aangeboden producten en om vanaf 1997 hout uit duurzaam beheerde bossen te verkopen.

In de tentoonstelling zet WWF de uitdagingen voor een duurzaam bosbeheer op een visuele manier op een rijtje. Je kan de tentoonstelling dagelijks behalve op maandag bezoeken van 9u30 tot 16u45. Op zondag krijg je tijd tot 18u om doorheen het prentenbos te wandelen.

*Inlichtingen: WWF,
Waterloosesteenweg 608,
1060 Brussel,
tel. 02/347.30.30.,
Fax. 02/344.05.11.*

VLINDERS KIJKEN IN HET LEEN IN EEKLO

Van zaterdag 24 juni tot maandag 17 juli loopt in het Provinciaal Bosmuseum Het Leen in Eeklo een vlinderproject met allerhande activiteiten rond het thema 'Kleurrijke kunstwerken: koolwitje en co'. Bedoeling is om de wereld van de vlinder van dichtbij beter te leren kennen. Je kan tijdens een aantal laatavondwandelingen samen met enkele vlinderspecialisten kennis maken met het unieke biotoop van de nachtvlinder. In het bosinfocentrum kan je kijken naar een permanente diavertoning, vlinderkollekties, fototentoonstellingen en vlinderboeken van alle slag. Daarnaast staan ook een aantal ochtendwandelingen op de agenda. Tijdens die wandeling maak je kennis met ontwakende dagvlinders. Alle activiteiten zijn gratis.

*Inlichtingen: Provinciaal Bosmuseum het Leen,
Gentsesteenweg 80,
9900 Eeklo,
Tel. 09/378.20.50.,
Fax. 09/377.60.25.*

Lid van de Unie
van de Uitgevers van
de Periodieke Pers

MILIEURAMA 15e jaargang maandblad van de Bond Beter Leefmilieu

Redactie en administratie

Bond Beter Leefmilieu
Overwinningstraat 26,
B-1060 Brussel
Tel. 02/539.22.17
Fax 02/539.09.21

Abonnementen

70 BF (los nummer)
650 BF (jaarabonnee)
800 BF (buitenland)
1300 BF (steunabonnee)
op rekeningnummer
001-1475409-18
van de Bond Beter
Leefmilieu vzw

Hoofredacteur en verantwoordelijke uitgever

Lieve Grauls
Overwinningstraat 26,
B-1060 Brussel

Eindredacteur Piet Decoster

Werken mee aan dit nummer:

Stefaan Claeys
Murielle Cordermans
Miek Cypers
Rik De Baere
Piet Decoster
Eric Goubin
Lieve Grauls
Erik Grietens
Danny Jacobs
Gert Jochems
Martine Langen
Bea Lootens
Geert Matthys
Ingrid Pauwels
Roel Peeters
Ludo Segers
Dirk Serneels
Mauricette Van Houdt
Dirk Van Regenmortel

Foto's

Frans Geys
Gert Jochems
Luc Verhaegen
Carlos Versieren

Illustraties Hilaire

Vormgeving MIOS vzw

Pre Press Swinnen Printing

Druk Pandava

Copyright

Overname van artikelen
wordt aanbevolen,
mits bronvermelding.

**Adverteerders zijn
verantwoordelijk voor
de inhoud van de
opgenomen
advertentie**

MILIEURAMA WORDT GEDRUKT
OP NIET GEBLEEKT KRINGLOOP-
PAPIER. DE KAF IS NIET
CHLOOR-GEBLEEKT.
DE INKT IS OP VEGETALE BASIS.

KLAAR VOOR DE START ?

HIER IS EEN LEUK GEZELSCHAPSSPELLETJE. AL WAT JE NODIG HEBT, IS EEN DOBBELSTEEN PLUS EEN PION (OF EEN KNOOP) PER SPELER. KNIP DEZE BLADZIJDE UIT EN KLEEF ZE OP EEN STUK KARTON. OM TE MOGEN STARTEN MOET JE EERST

EEN 6 GOOIEN. GOOI DAARNA DE DOBBELSTEEN TERUG OP EN ALS JE BIJ VOORBEELD EEN 3 HEBT, GA JE 3 VAKJES VOORUIT. DAN LEES JE DE INHOUD VAN HET VAKJE EN SPEEL JE VERDER.

BESCHRIJVING VAN DE VAKJES

2. GB-vakje : gooi nog eens op.
3. Je hebt het licht uitgedaan bij het verlaten van je kamer. Goed zo! Ga 2 vakjes vooruit.
4. Je zit in de gevangenis : sla een beurt over.
5. Je moet een 6 gooien eer je verder mag.
6. Bravo! Je hebt een glazen fles naar de container gebracht, je mag 2 vakjes vooruit.
8. Je hebt je blad papier aan beide kanten gebruikt, prima hoor! Je mag naar vak 12.
9. Het lieveheersbeestje brengt geluk. Schuif een vakje op.
11. Wat? Heb je uren onder de douche gestaan? Ga terug naar vak 7.
12. Je bent heel braaf geweest, je mag naar vak 18.
13. Je gaat over de brug en mag een vakje vooruit.
15. Je hebt het afval niet gescheiden, foei, sla een beurt over.
16. Jij hebt eerbied voor de natuur, ga 2 vakjes vooruit.
17. Je hebt de TV te luid gezet, ga 2 vakjes achteruit.
18. GB-vakje : gooi nog eens op.
19. Je hebt de herbruikbare tas van GB gebruikt en krijgt een 2de beurt.
20. Je hebt je klokhuis op straat gegooid, sla een beurt over.
21. GB-vakje : gooi nog eens op.
22. Je hebt gisteravond je tanden niet gepoetst, ga 2 vakjes achteruit.
24. Aankomst.